

BOSNA I HERCEGOVINA

Konkurencijsko vijeće

BOSNA I HERCEGOVINA

Konkurencijski savjet

R J E Š E N J E

**po Zahtjevu za pokretanje postupka gospodarskog subjekta Akt.online d.o.o. Sarajevo
protiv gospodarskog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo**

Sarajevo, rujan 2018.

Broj: UP-04-26-2-040-42/17

Sarajevo, 06.09.2018. godine

Na temelju članka 25. stavak (1) točka e), članka 11. stavak (1) u svezi s člankom 10. stavak (2) Zakona o konkurenciji («Službeni glasnik BiH», br. 48/05, 76/07 i 80/09) u postupku utvrđivanja zlouporabe vladajućeg položaja pokrenutom po Zahtjevu za pokretanje postupka gospodarskog subjekta Akt.online d.o.o., Fra Anđela Zvizdovića 1, 71000 Sarajevo, putem punomoćnika, odvjetnika Branka Marića, Mehmeda Spahe 26, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, protiv gospodarskog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7, 71 000 Sarajevo Bosna i Hercegovina, Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine na 36. (tridesetšestoj) sjednici održanoj dana 06.09.2018. godine, donijelo je

R J E Š E N J E

1. Odbija se Zahtjev gospodarskog subjekta Akt.online d.o.o., Fra Anđela Zvizdovića 1, 71000 Sarajevo podnesen protiv gospodarskog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7, 71000 Sarajevo radi utvrđivanja zlouporabe vladajućeg položaja u smislu članka 10. stavak (2) točke a), b) i c) Zakona o konkurenciji, kao neutemeljen.
2. Odbija se prijedlog za donošenje rješenja o privremenoj mjeri gospodarskog subjekta Akt.online d.o.o., Fra Anđela Zvizdića 1, 71000 Sarajevo, kao neutemeljen.
3. Ovo Rješenje je konačno i bit će objavljeno u „Službenom glasniku BiH“, Službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

O b r a z l o ž e n j e

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Konkurencijsko vijeće) je dana 4.1.2018. godine, pod brojem UP-04-26-2-040-3/17 zaprimilo Zahtjev za pokretanje postupka u smislu članka 28. Zakona o konkurenciji («Službeni glasnik BiH», br. 48/05, 76/07 i 80/09), (u daljem tekstu: Zakon), podnesen od strane gospodarskog subjekta Akt.online d.o.o. Sarajevo, Fra Anđela Zvizdovića 1, Sarajevo, Bosna i Hercegovina (u daljem tekstu: Akt.online ili Podnositelj zahtjeva) zastupan po odvjetnicima odvjetničke kuće Marić&Co, ulica Mehmeda Spahe 26 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, protiv gospodarskog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7, Sarajevo, Bosna i Hercegovina (u daljem tekstu: BH Telecom) zbog zlouporabe vladajućeg položaja u smislu članka 10. stavak (2) točka a), b) i d) Zakona. Prethodno, Podnositelj je dana 26.12.2017. godine pod brojem UP-04-26-2-040-1/17 podnio Zahtjev za donošenje privremene mjere kojom će se gospodarskom subjektu BH Telecom zabraniti da gospodarskom subjektu Akt.online sa danom 1.1.2018. godine isključi linkove za realiziranje usluge međunarodne terminacije poziva u mreže BH Telecoma, te istom naložiti da nastavi pregovore sa Podnositeljem zahtjeva sa ciljem zaključivanja Dodatka Ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma broj: 01-7.1-1189/11 od 16.09.2011. godine za usluge međunarodnog saobraćaja za period od 1.1.2018. godine do 31.3.2018. godine.

Zaprimljeni Zahtjev nije bio kompletan, te je Podnositelju zahtjeva dana 10.01.2018. upućen zahtjev br: UP-04-26-2-040-4/17 za dopunu istog i uplatu administrativne pristojbe.

Podnositelj zahtjeva je dopunio Zahtjev dana 17.1.2018. godine dopisom broj: UP-04-26-2-040-5/17 i dokazom o uplati administrativne pristojbe nakon čega je Konkurencijsko vijeće utvrdilo da je isti kompletan i uredan u smislu članka 28. stavak (1) Zakona, te je istom dana 15.2.2018. godine dostavljena Potvrdu o prijemu kompletnog i urednog Zahtjeva za pokretanje postupka broj: UP-04-26-2-040-8/17.

1. Stranke u postupku

1.1. Podnositelj zahtjeva

1.1.1. Gospodarski subjekt Akt.online d.o.o.

Gospodarski subjekt Akt.online društvo za informatički inženjering i usluge d.o.o., Fra Anđela Zvizdovića 1, 71 000 Sarajevo, sa ograničenom odgovornošću za prenos zvuka, slike ili ostalih informacija, registriran je dana 29.9.2004. godine na Općinskom sudu Sarajevo, pod matičnim brojem subjekta 65-01-0365-09.

Utemeljitelj gospodarskog subjekta Akt.online je gospodarski subjekat AKTON Telekomunikacijski inženjering d.o.o. Ljubljana, Tbiljska ulica 81, Republika Slovenija. Gospodarski subjekat AKTON pruža izravne međunarodne telefonske veze, terminaciju u fiksnoj i mobilnoj mreži na području: Srbije, Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Makedonije i Crne Gore.

Temeljna registrirana djelatnost gospodarskog subjekta Akt.online je pružanje telekomunikacijskih usluga (terminaciju u fiksne i mobilne mreže u Bosni i Hercegovini) i navedeni je alternativni operater usluga javne fiksne telefonije.

1.2. Protivna strana

1.2.1. Gospodarski subjekt BH Telecom d.d.

Gospodarski subjekt BH Telecom Sarajevo, dioničarsko društvo, Franca Lehara 7, 71 000 Sarajevo, registriran je dana 8.1.2002. godine na Općinskom sudu Sarajevo, pod matičnim brojem subjekta 65-02-0012-10 (stari broj 1-23391).

Utemeljitelj i većinski vlasnik gospodarskog subjekta BH Telecom je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine.

Temeljna registrirana djelatnosti gospodarskog subjekta BH Telecom je obavljanje telekomunikacijskih djelatnosti.

2. Pravni okvir predmetnog postupka

Konkurencijsko vijeće je tokom postupka primijenilo odredbe Zakona o konkurenciji, Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta („Službeni glasnik BiH“, br. 18/06 i 34/10), Odluke o definiranju kategorije vladajućeg položaja („Službeni glasnik BiH“, br.18/06 i 34/10), Zakona o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“, br.29/02, 12/04, 88/07, 93/09 i 41/13), Zakona o komunikacijama BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 31/3, 75/10 i 32/10), Odluke o Politici sektora telekomunikacija Bosne i Hercegovine za period 2017.-2021. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 46/17) i Pravila broj 35/2008 i 51/2010, Regulatorne agencije za komunikacije.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između europskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane i Bosne i Hercegovine s druge strane („Službeni glasnik BiH – međunarodni ugovori“ br. 10/08), (u daljem tekstu: Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju) odredba čl. 71. o primjeni kriterija i pravne stečevine Europske unije, te članka 43. stavak (1) Zakona, koje omogućuje Konkurencijskom vijeću u svrhu ocjene danog slučaja, da se može koristiti sudskom praksom Europskog suda pravde i odlukama Europske komisije.

3. Postupak po Zahtjevu za pokretanje postupka

U svom Zahtjevu i dostavljenim dopunama Zahtjeva, Podnositelj zahtjeva, opisuje činjenično stanje i okolnosti koje su razlog za podnošenje Zahtjeva te u bitnom navodi slijedeće:

- da je Akt.online gospodarski subjekt registriran kod Općinskog suda u Sarajevu pod brojem: 65-01-0365-09, sa sjedištem u ul. Fra Anđela Zvizdovića broj 1, Sarajevo i pretežitom djelatnošću koja se odnosi na pružanje telekomunikacijskih usluga i navedeni je alternativni operater usluga javne fiksne telefonije.
- da je BH Telecom javni telekom operater na području Bosne i Hercegovine koji zbog tehničkih specifikacija telekomunikacijske mreže jedini ima tehničku mogućnost terminirati poziv u svojoj mreži kod svog krajnjeg korisnika, to znači da ima *de facto* 100% monopol, te ga je zbog mogućnosti da isti zloruporabi Regulatorna agencija za komunikacije BiH (“RAK”) *ex ante* odredila kao operatera sa značajnom tržišnom snagom te mu odredila/nametnula određene obveze da bi se mogli ostvariti uvjeti za razvoj konkurencije na tržištu BiH, između ostalog određena je obveza omogućavanja spajanja svoje mreže sa mrežama drugih operatora čime su stvoreni preduvjeti za terminaciju poziva koje dođu od drugih operatora, da to spajanje omogući transparentno i svim zainteresiranim operaterima pod jednakim uvjetima, kao i da terminaciju tih poziva naplaćuje po najviše onoj cijeni koju odredi RAK (tzv. regulirana cijena).
- da je nažalost RAK reguliranu cijenu odredio samo za terminaciju nacionalnih poziva (to jest poziva koji započnu kod krajnjeg korisnika u mreži jednog od operatora unutar BiH), a cijenu za međunarodne pozive prepustio je komercijalnim dogovorima između operatora.
- da po procjeni Podnositelja zahtjeva BH Telecom na tržištu tranzitiranja međunarodnih poziva u mrežu BH Telecom ima barem 50% tržišni udio, te da kroz tzv. “komercijalne dogovore” određuje tržišne udjele ostalih nacionalnih alternativnih operatora (uključivo i tržišni udio Akt.online, koji je po procjeni Podnositelja (..) %^{**1}). Naime, ovi “komercijalni dogovori” su više manje “uzmi ili ostavi” jednostrani uvjeti na koje Akt.online faktički nema nikakvog utjecaja. Znači monopolni operater BH Telecom koji na tržištu terminacije poziva već ima *de facto* 100% monopol ovaj svoj monopolni položaj prenosi i na tržište tranzitiranja međunarodnih poziva u svoju mrežu (tzv. vertikalni monopol) te zloruporabljuje svoj monopolni položaj sa postavljanjem takvih uvjeta po kojima sebi i drugima određuje tržišne udjele kao i cijene po kojima drugi mogu obavljati tu uslugu na međunarodnom tržištu.
- da su uvjeti od strane BH Telecoma određeni na način da operater koji BH Telecomu šalje količinu saobraćaja koliko je odredio BH Telecom (maksimalna količina koju operator može poslati), dobiva određeni “popust” na cijenu. Taj popust se faktički odnosi na cijenu po kojoj BH Telekom na međunarodnom tržištu navodno nudi uslugu tranzita međunarodnim

¹ (..) ** Podaci predstavljaju poslovnu tajnu, u smislu članka 38. Zakona o konkurenciji

operaterima. U slučaju da Akt.online i ne šalje više saobraćaja od dozvoljenog od strane BH Telecoma, platio bi BH Telecomu cijenu bez “popusta”, a onda sa svojom cijenom (uključujući još i troškove) prema međunarodnim operaterima bio bi sasvim nekonkurentan na međunarodnom tržištu.

- da je stanje na tržištu takvo, da popust na cijenu faktički nije popust jer se pojavljuju ponude od strane drugih operatora koje su jednake ili čak bolje od cijena koje uz popust dobije Akt.online. Razlog za to su u biti posebni dogovori koje operator BH Telecom sklapa sa takvim međunarodnim operaterima i koji onda konkuriraju operatoru Akt.online i saobraćaj šalju izravno BH Telecomu. Time BH Telecom operatora Akt.online još dodatno stavlja u neravnopravan položaj. Zbog toga se često dešava da Akt.online sa svojim cijenama nije u stanju od međunarodnih operatora skupiti ni toliko saobraćaja koliko mu je od strane BH Telecom dozvoljeno, a time ne postiže ni teoretsku marginu kojom treba da pokriva troškove (dozvole od RAK-a, troškovi bankarske garancije, troškovi interkonekcijskih vodova,...).
- da Podnositelj zahtjeva iz margine, koja bi trebala biti između cijene sa popustom i cijene bez popusta, mora da pokriva stalne izravne mjesečne troškove u iznosu od približno (..)**KM da bi tek nakon toga mogao ostvariti neku dobit. Smanjivanjem količine saobraćaja i povećavanjem cijena bez realnog povećanja popusta, prostor za marginu je godinama bio sve manji i manji. Sa zadnjim uvjetima za prvi kvartal 2018.godine kojima su se dodatno smanjile količine saobraćaja i digle cijene, BH Telecom je napravio takvo stanje da prostora za ikakvu marginu više nema, nego je bilanca negativna.
- da se utjecaj BH Telecoma na određivanje tržišnih udjela jasno vidi kroz donji kronološki prikaz smanjivanja količina međunarodnog saobraćaja (izraženo u minutama) kojeg je Akt.online mogao tranzitirati do mreže BH Telecoma. BH Telecom je takvo smanjivanje svaki put opravdavao navodnim smanjivanjem svog tržišnog udjela zbog pada obima međunarodnih poziva, znači po principu - BH Telecomu se smanjio obim saobraćaja, jednostrano će se smanjit obim saobraćaja i ostalim operaterima kako bi razmjer tržišnog udjela i dalje ostao isti, odnosno tako kako odgovara upravi BH Telecoma.

Tablica 1.

	Fix.	Mob.
q3 2014	(..)**	(..)**
q4 2014	(..)**	(..)**
q1 2015	(..)**	(..)**
q2 2015	(..)**	(..)**
1.5.30.6.20	(..)**	(..)**
q3 2015	(..)**	(..)**
q4 2015	(..)**	(..)**
q1 2016	(..)**	(..)**
q2 2016	(..)**	(..)**
q3 2016	(..)**	(..)**
q4 2016	(..)**	(..)**
q1 2017	(..)**	(..)**
q2 2017	(..)**	(..)**
q3 2017	(..)**	(..)**
q4 2017	(..)**	(..)**
q1 2018	(..)**	(..)**

Izvor: Zahtjev

- da se u novoj ponudi za prvi kvartal 2018. godine Podnositelju zahtjeva dodatno umanjuje saobraćaj u fiksnu mrežu za (..)**.
- da BH Telecom alternativnim operatorima u BiH uslugu terminacije međunarodnih poziva naplaćuje po određenoj cijeni. U 4. kvartalu 2017. godine su za Akt.online to bile cijene (..)** za fiksne pozive odnosno (..)** za mobilne pozive, pod uvjetom da su samoinicijativno ograničili količinu slanog fiksnog saobraćaja na maksimalno (..)* * kvartalno, odnosno mobilnog saobraćaja na maksimalno (..)** kvartalno. Za SMP operatora BH Telecom je to značilo da je samo od saobraćaja kojeg je dobio od Akt.online napravio za (..)* * KM čistih prihoda, a efektivno i dobiti u skoro istom iznosu. Na drugoj strani za Akt.online je to izravni trošak odnosno obveza prema BH Telecomu. Da bi uspio pokriti te pa i sve ostale troškove operator Akt.online mora na međunarodnom tržištu istu uslugu ponuditi po adekvatno višim cjenama. Međunarodno tržište je zbog puno sudionika veoma konkurentno, zato Akt.online nije u stanju uslugu tranzita poziva do mreže BH Telecom naplaćivati po bilo kojoj cijeni (kako to prema lokalnim operaterima može jednostavno napraviti BH Telecom). A da bi borba bila još oštrija na istom međunarodnom tržištu nastupa i BH Telecom koji sa nisko postavljenim cijenama i posebnim dogovorima sa međunarodnim operaterima još dodatno snižava cijene na tržištu i ostavlja veoma malo prostora za lokalne operatere kao što je Akt.online. Realna margina po minuti se kreće između (..)** i (..)** KM što u zadnje vrijeme jedva pokriva izravne troškove. Iz navedenog jasna je činjenica, da BH Telecom od svake međunarodne minute koja se terminira u njegovoj mreži u svakom primjeru dobija (..)** KM odnosno (..)** KM, irelevantno od toga da li je tu minutu dobio od međunarodnog operatora ili preko lokalnog operatora. I to predstavlja njegovu izravnu dobit. A ukoliko BH Telecom saobraćaj dobije izravno od međunarodnog operatora, dobija još samo dodatnu marginu i dobit. Da se lokalni operatori bore za iste minute od međunarodnih operatora odnosno istu marginu, sa tom razlikom, da lokalni operatori sa tom minimalnom marginom moraju da pokriju sve troškove da bi tek tada napravili neku minimalnu dobit.
- da je iz dostavljenih analiza i kalkulacija jasno vidljivo da sa ponuđenim uvjetima (manje minuta uz više cijene) alternativni operateri u BiH sa cijenama prema međunarodnim operatorima kojima bi mogli pokriti troškove nisu konkurentni na međunarodnom tržištu te nisu u mogućnosti dobiti nešto saobraćaja. Dakle ostali bi samo troškovi, bez prihoda za pokrivanje istih.
- da je, obzirom da Akt.online nije bio u stanju prihvatiti takve uvjete, a BH Telecom nije ni razmotrio alternativne opcije koje je ponudio Akt.online i koje su po ocjeni Akt.online trebale biti obostrano prihvatljive (iz ovoga je i jasno da se ne radi o komercijalnom dogovoru, nego o jednostrano postavljenim uvjetima po principu “uzmi ili ostavi”), BH Telecom istekom 2017. godine zbog neprihvatanja novopostavljenih uvjeta isključio interkonekcijske vodove te time operatoru Akt.online onemogućio obavljanje usluge.

Također, Podnositelj zahtjeva u zahtjevu broj: UP-04-26-2-040-1/17 od 26.12.2017. godine traži da Konkurencijsko vijeće, na osnovu svega izloženog, donese privremenu mjeru kojom se zabranjuje BH Telecomu da gospodarskom subjektu Akt.online sa danom 1.1.2018. godine u 00:00 sati isključi linkove za realiziranje usluge međunarodne terminacije poziva u mreže BH Telecom, te istom naloži da nastavi pregovore sa Podnositeljem zahtjeva sa ciljem zaključivanja Dodatka Ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma broj: 01-7.1-1189/11 od 16.9.2011. godine za usluge međunarodnog saobraćaja za period od 01.01.2018. godine do 31.03.2018. godine.

Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da nije moguće bez provedenog postupka utvrditi postojanje povrede Zakona o konkurenciji na koje Podnositelj zahtjeva ukazuje, te je donijelo Zaključak o pokretanju postupka broj: UP-04-26-2-040-9/17 dana 07.02.2018. godine (u daljem tekstu: Zaključak), protiv gospodarskog subjekta BH Telecom, radi utvrđivanja zlouporabe vladajućeg položaja, iz odredbi članka 10. stavak 2) točke a), b) i d) Zakona o konkurenciji.

Konkurencijsko vijeće je dostavilo Zaključak Podnositelju zahtjeva, aktom broj: UP-04-26-2-040-12/17 dana 15.02. 2018. godine.

Konkurencijsko vijeće, sukladno članku 33. stavak (1) Zakona, je dostavilo Zahtjev i Zaključak na odgovor protivnoj strani u postupku, „BH Telecom“ d.d. Sarajevo, Franca Lehara 7., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, aktom broj: UP-04-26-2-017-13/17 dana 15.2. 2018. godine.

Također, Konkurencijsko vijeće je na 35. sjednici održanoj dana 8.8.2018.godine, a na temelju dopune Zahtjeva Podnositelja broj: UP-04-26-2-040-28/17 od 3.4.2018. godine donijelo Zaključak o izmjeni Zaključka o pokretanju postupka broj: UP-04-26-2-040-38/17, jer je Podnositelj, kako je naveo u predmetnoj dopuni, pogrešno naveo točku d) umjesto točke c) iz članka 10. stavak (2) Zakona.

BH Telecom je u odobrenom roku dostavio odgovor na Zahtjev za donošenje privremene mjere, kao i odgovor na Zahtjev i Zaključak Konkurencijskom vijeću, u smislu članka 33. stavak (3) Zakona, podnescima broj: UP-04-26-2-017-6/17 od dana 24.1.2018. godine i broj: UP-04-26-2-017-21/17 od dana 7.3.2018. godine, u kojima u cijelosti osporava Zahtjev, te smatra da isti treba odbiti kao neutemeljen i preuranjen, te u svezi sa pojedinačnim navodima Podnositelja zahtjeva, u bitnom navodi slijedeće:

- Da su BH Telecom i alternativni operater Akt.online 16.9.2011.godine zaključili Ugovor o interkonekciji, broj BH Telecoma 01-7.1-1189/11, u potpunosti sa važećom interkonekcijskom ponudom za povezivanje na fiksnu mrežu BH Telecoma (u daljem tekstu: RIP).
- Da je važeći RIP javno objavljen na službenoj stranici RAK-a, usaglašen sa regulatornim propisima u oblasti telekomunikacija i odobren od strane RAK-a. U RIP-u je izvršena podjela na usluge interkonekcije-temeljne (DIO PETI RIP, strana 13.) čija je cijena regulirana od strane RAK-a, i usluge interkonekcije-komercijalne (DIO ŠESTI RIP, strana 24.) koje se saglasno članku 53. RIP-a pružaju na komercijalnom temelju predmet su Aneksa Ugovora između BH Telecoma i Operatora, dok je u članku 56. utvrđeno da je cijena terminacije međunarodnih poziva u mreže BH Telecoma i operatora u BiH predmet komercijalnog dogovora. Prema tome, temeljne interkonekcijske usluge BH Telecoma u RIP-u su regulirane od strane RAK-a, dakle i cijena usluga, što BH Telecom i ostali operatori telekomunikacija u BiH ne problematiziraju.
- Da BH Telecom kao svaki gospodarski subjekt štiti svoje interese, ali sukladno pozitivnim propisima. BH Telecom je na bazi izvršenih analiza sačinio ponudu za terminaciju međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecoma za prvi kvartal 2018. godine, po cijeni terminacije međunarodnog saobraćaja u fiksnu mrežu BH Telecoma od (..)* * KM/min, a terminacije u mobilnu mrežu BH Telecoma po cijeni od (..)* * KM/min. Navedene cijene su konkurentne na tržištu i niže su od cijena koje imaju međunarodni interkonekcijski partneri.
- Da članak 5. dodatka važećeg Ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma za usluge međunarodnog saobraćaja broj: 01-2.5-1410/17 od 5.10.2017. godine utvrđuje period ugovaranja usluga terminacije međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecoma. Navedeni dodatak Ugovora je bio zaključen na period od 1.10.2017. do 31.12.2017. godine. Suklano članku 6. dodatka Ugovora BH Telecom je 15.12.2017. godine ponudio operatoru Akt.online

nastavak suradnje i u prvom kvartalu 2018. godine. Istekom dodatka Ugovora broj: 01-2.5-1410/17, odnosno neprihvatanjem nove ponude BH Telecoma za terminaciju međunarodnog saobraćaja, BH Telecom je izvršio deaktivaciju usluge i na taj način zaštitio svoje poslovne interese.

- Da usluga terminacije međunarodnog saobraćaja nije regulirana uslugom, što je jasno navedeno i u dopisu RAK-a broj: 02-29-3308-3/17 od 16.01.2018. godine, četvrti pasus.
- Da poslovna politika BH Telecoma nije namjerno nanošenje štete svojim poslovnim partnerima, niti je to slučaj u konkretnom, ali, kao i svaki gospodarski subjekt štiti svoje interese i djeluje sukladno tržišnim uvjetima. BH Telecom je imao potpisane dodatke ugovora o interkonekciji sa šest alternativnih operatera u BiH za usluge terminacije međunarodnog saobraćaja. Sa tri operatera (T3/Teledigital, Air Aba i Europronet) BH Telecom je imao probleme sa naplatom usluga. Dugovanja prema BH Telecomu su bila konstantna i u slučaju operatera T3/Teledigital i Air Aba, BH Telecom je svoja potraživanja naplatio aktivacijom instrumenata osiguranja plaćanja. Treći alternativni operater (Europronet) i danas ima dugovanja prema BH Telecomu još od mjeseca listopada 2017. godine i visina dugovanja je na granici njegovog instrumenta osiguranja plaćanja. Operater Air Aba je općenito prekinuo svoje poslovanje 13.10.2017. godine, dakle ne samo poslove terminacije međunarodnog saobraćaja. Operater T3/Teledigital je više puta mijenjao svoj poslovni model i vlasnike, te BH Telecom ni u kom slučaju ne smatra da je odgovoran za eventualno negativno poslovanje ovog operatera.
- Da su troškovi najma interkonekcijskih vodova usklađeni sa cijenama utvrđenim u RIP-u, i prema članku 3. dodatka ugovora o interkonekciji za terminaciju međunarodnog saobraćaja, operateru se odobrava popust od (..)**% na cijenu najma interkonekcijskog voda. Sukladno članku 7. dio treći RIP-a strane mogu dogovoriti umanjeње maksimalnog iznosa ili potpuno ukidanje instrumenata osiguranja plaćanja. Cijeneći korektnu suradnju sa operatorom Akt.online, BH Telecom je izvršio umanjeње instrumenata osiguranja plaćanja na iznos od visine jednog mjesečnog računa.
- Da u eri masovne upotrebe OTT aplikacija, količine terminiranog međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecoma su manje za (..)**% u odnosu na 2009. godinu. U periodu siječanj 2014. godine - prosinac 2017. godine količine su manje za (..)**% u fiksnoj mreži i (..)**% u mobilnoj mreži. Ove usluge odrazile su se i na prihod od usluge terminacije međunarodnog saobraćaja i to kroz pad prihoda od (..)**%. I pored svega navedenog, BH Telecom smatra da u trenutnoj tržišnoj situaciji operater Akt.online ima uvjete za pozitivno poslovanje.
- Da je alternativni operater Logosoft prihvatio novu ponudu BH Telecoma, što dovoljno govori o tome da je procijenio da može napraviti pozitivan financijski rezultat ugovaranjem usluge terminacije međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecoma. Naravno, BH Telecom redovito prati trendove, a u slučaju promjena na tržištu terminacije međunarodnog saobraćaja u pozitivnom smjeru, nesumnjivo bi se analizirala mogućnost nove, povoljnije ponude svim alternativnim operatorima u BiH.
- Da su u sljedećoj tablici dati uvjeti pod kojima je radio Akt.online u periodu od 2014.godine do danas, iz kojih je vidljivo da u dužim vremenskim intervalima BH Telecom nije na ovog operatera prenosio ni pad saobraćaja ni pad dobiti, što je mogla biti očekivana odluka BH Telecoma:

Tablica 2.

Period	Operator	Količina saobraćaja fiksna mreža (minuta mjesečno)	Cijena za fiksnu mrežu (Eur/min)	Količina saobraćaja mobilna mreža (minuta mjesečno)	Cijena za mobilnu mrežu (Eur/min)	BHT cijena na međunarodnom tržištu fiksna (Eur/min)	BHT cijena na međunarodnom tržištu mobilna (Eur/min)
1.1.2014-1.12.2014	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.1.2015-30.04.2015	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.5.2015-30.06.2015	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.7.2015-30.09.2015	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.10.2015-31.12.2015	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.4.2016-15.4.2016 15.4.2016-30.06.2015	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.7.2016-30.9.2016	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.10.2016-31.12.2016	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.1.2017-31.3.2017	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.4.2017-30.6.2017	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.7.2017-30.9.2017	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.10.2017-31.12.2017	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
1.1.2018-31.3.2018	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

		Količina saobraćaja fix.za ugovoreni period (min)	Cijena za fiksnu mrežu (Eur/min)	Količina saobraćaja mob.za ugovoreni period (min)	Cijena za mobilnu mrežu (Eur/min)		
3.2.2016-31.3.2016	Akton	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

Izvor: Podaci BH Telecoma

- Da pored izloženog, BH Telecom naglašava da u ovom periodu, pored Akt.online kao alternativnog operatera koji u mrežu BH Telecoma samo terminira međunarodni saobraćaj – dakle nije po definiciji operator fiksni javnih usluga, nego *wholesaler*, a na međunarodnom nivou, na BH Telecom je izravno interkonektovan i inozemni operator Akton iz Slovenije, koji je 100% vlasnik Akt.online s kojim i ma svoju jedinu interkonekciju. To znači da se slovenački wholesaler Akton na svjetskom tržištu pojavljuje sa tzv. *blended price*, što ga dovodi u povoljniji položaj u odnosu na druge međunarodne operatore.
- Da je također potrebno naglasiti da je Logosoft koji je u istoj situaciji kao i Akt.online, jer mu je vlasnik M:tel iz Banja Luke, prihvatio potpuno iste uvjete ponude koju je dobio i Akt.online i vrlo uspješno popunio svoje kapacitete međunarodnim saobraćajem.
- Da je RAK već u tri navrata komunicirao sa BH Telecomom u vezi istog predmeta, te je svim operaterima koji se bave terminacijom međunarodnog saobraćaja (i vladajućim i alternativnim) dostavio upitnik, radi cjelovitog uvida u funkcioniranje usluga koje se odnose na međunarodni saobraćaj. Dakle RAK je pokrenuo postupak u cilju utvrđivanja pravila djelovanja za operatore koji implementiraju usluge tranzita i terminacije međunarodnog saobraćaja, radi osiguranja predvidljivosti ponašanja operatora i postizanja stabilnosti njihovog rada.

- Da sadržaj Zahtjeva jasno ukazuje kako je odgovarajući adresant zapravo Regulatorna agencija za komunikacije BiH, a koja je već uzela učešća u rješavanju nastale situacije, zbog čega ovaj postupak smatramo preuranjenim, odnosno sukladno načelu ekonomičnosti, neopravdanim dok se ne okončaju trenutni pregovori između BH Telecoma i alternativnih operatora među kojima je i Akt.online. U vezi sa ponudom BH Telecoma prema Akt.online za prvi kvartal 2018. godine podsjećamo da Regulatorna agencija za komunikacije u aktu broj: 02-29-558-1/18 od 20.2.2018. godine (u prilogu) ističe kako je potrebno da svi operatori proporcionalno snose teret pada količina međunarodnog saobraćaja, što upravo dokazuje tvrdnje BH Telecoma da je dostavljena ponuda pravična i komercijalno prihvatljiva. Proporcionalnost snošenja tereta na koju ukazuje RAK vidljiva je i iz akta BH Telecoma prema Konkurencijskom vijeću broj: 03.1.3-1.1-6545/18-3 od 23.01.2018. godine (stranica 3.) - koja dokazuje pad prihoda BH Telecomu po osnovu dolaznog međunarodnog saobraćaja. Pomenuti pad prihoda je proporcionalan, pa čak i na štetu BH Telecoma povoljniji po alternativne operatore od omjera u kojem je došlo do pada prihoda BH Telecoma, što je jasno uzmu li se u obzir do sada važeći uvjeti između Akt.online i BH Telecom.
- Podnositelj Zahtjeva ne dokazuje esencijalne elemente koji su nužni kako bi se utvrdila zlouporaba vladajućeg položaja od strane BH Telecom, i to:
 - Podnositelj Zahtjeva u Zahtjevu ne opredjeljuje mjerodavno tržište proizvoda. Akt.online u Zahtjevu navodi kako BH Telecom uživa „100% monopol“ na tržištu terminiranja poziva u vlastitu mrežu kod svog krajnjeg korisnika. Prije svega ističemo kako je potrebno razlikovati mjerodavno tržište terminacije poziva u fiksne i mobilne mreže od tržišta tranzitiranja međunarodnih poziva koje predstavlja samo segment gore navedenog tržišta, a na što je izričito ukazala i Regulatorna agencija za komunikacije u aktu broj: 02-29-558-1/18 od 20.2.2018. godine. Dakle, jasno je kako se predmetni Zahtjev odnosi na segment tranzitiranja međunarodnog saobraćaja za koji nije provedena analiza tržišta, pa je iz tog razloga još važnije da Podnositelj Zahtjeva predstavi argumentaciju o tržišnom učešću BH Telecoma i odredi mjerodavno tržište proizvoda.
 - U svezi sa oblicima navodne zlouporabe vladajućeg položaja od strane BH Telecoma, Podnositelj Zahtjeva ne iznosi argumentaciju kojom dokazuje na koji način se ponašanje BH Telecoma može smatrati „izravnim ili neizravnim nametanjem nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uvjeta“ (članak 10. stavak 2. točka a), i to naročito imamo li u vidu već predstavljene činjenice od strane BH Telecoma iznesene u dopisu prema Konkurencijskom vijeću broj: 03.1.3-1.1-6545/18-3 od 23.01.2018. godine. Naime, u predmetnom aktu BH Telecom ističe kako je drugi alternativni operator - Logosoft prihvatio potpuno iste uvjete ponude koji su dostavljeni i Akt-online, što izravno upućuje na nepostojanje predatorskih ili prekomjerno visokih cijena.
 - Kada je riječ o navodnoj zlouporabi iz članka 10. stavak 2. točka b) (ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača) ističemo kako oblik zlouporabe koji Podnositelj Zahtjeva ističe kao odbijanje poslovanja (refusal to deal) prema praksi Europske komisije i Suda EU propisuje određene uvjete koji se moraju ispuniti kako bi se određeno ponašanje vladajućeg gospodarskog subjekta imalo smatrati odbijanjem poslovanja. Akt.online u Zahtjevu nije dokazao ispunjenje takvih pretpostavki, odnosno:
 - *nepostojanje objektivno opravdanog razloga za odbijanje,*
 - *uklanjanje svakog tržišnog natjecanja na povezanom tržištu odnosno barem znatno*

smanjenje tržišnog natjecanja.

Prije svega BH Telecom ističe kako se ovakvo ponašanje ne može smatrati odbijanjem poslovanja i to iz razloga što je pružanje usluga međunarodnog saobraćaja utemeljeno na čistim komercijalnim interesima, a naročito jer je BH Telecom svim alternativnim operatorima ponudio nastavak ugovorne suradnje i u 2018. godini. Dakle, nastavak suradnje je ponuđen svim alternativnim operatorima, a kako je već istaknuto, neki su nastavak suradnje po jednakim i transparentnim uvjetima i prihvatili.

- Posljednji pravni temelj povrede Akt.online pronalazi u odredbi članka 10. stavak 2) točka d) (zaključivanje sporazuma kojiima se uvjetuje da druga strana prihvati dodatne obveze koje po svojoj prirodi ili prema trgovinskom običaju nemaju veze s predmetom takvog sporazuma). Nejasno je koju okolnost Akt.online smatra *dodatnom obvezom koja po svojoj prirodi ili prema trgovinskom običaju nema veze s predmetom sporazuma*, kada se ponuda za prvi kvartal 2018. godine bazira na količinama saobraćaja i pratećim cijenama a što predstavlja apsolutno neophodne i očekivane elemente sporazuma kojim se regulira pružanje usluga međunarodnog saobraćaja. BH Telecom u ponudi prema svim operatorima, pa tako i Akt.online ne propisuje bilo kakve dodatne obveze pored navedenih obveza, odnosno obveza koje su i do sada predstavljale dio ugovorne suradnje.
- U pasusu II Zahtjeva Akt.online obrazlaže regulatornu mjeru RAK-a na tržištu terminacije poziva na fiksnoj lokaciji – veleprodajna razina na način da se navedenim podstiče razvoj tržišnog natjecanja na tržištu BiH, sa čime se u potpunosti slažemo, ali uz napomenu da se konkurencija na tržištu u BiH ostvaruje preko reguliranja cijene nacionalnih poziva između korisnika operatora u BiH. Navedena konstatacija je u potpunosti sukladna definiciji interkonekcije (Pravilo o interkonekciji 51/2010): „Interkonekcija" znači fizičko i logičko povezivanje telekomunikacijskih mreža korišteno od strane jednog ili različitih operatora, s ciljem omogućavanja korisnicima iz jednog operatora da komuniciraju s korisnicima iz istog ili drugog operatora, ili pristupa uslugama koje pruža drugi operator. Usluge mogu pružati umiješane strane ili druge strane koje imaju pristup mreži. “ Pri tome želimo napomenuti i upoznati Konkurencijsko vijeće da Podnositelj Zahtjeva nema niti jednog vlastitog korisnika fiksne telefonije (navode moguće provjeriti u važećim aktima RAK-a „Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji – veleprodajni nivo-Sarajevo, 31.01.2014.g. "<https://rak.ba/bos/index.php?uid=1369662926>), što jasno ukazuje da navedeni gospodarski subjekt nije ispunio obveze koje mu proističu iz članka 5. „Pravila 68/2013 o obavljanju djelatnosti davaoca fiksnih javnih telefonskih usluga“. Naime svoje poslovanje bazira isključivo na pružanju komercijalnih usluga interkonekcije u koje spada i tranzit međunarodnih poziva prema krajnjim korisnicima fiksne i mobilne mreže BH Telecoma. Pružanjem navedenih usluga Podnositelj Zahtjeva ne utiče na podizanje konkurencije na tržištu u BiH, obzirom da su pozivatelji krajnji korisnici drugih međunarodnih operatora. Shodno naprijed navedenom smatramo da BH Telecom ima zakonski temelj i legitimitet za definiranje vlastitog poslovnog interesa na koji način i preko kojih operatora želi da prima međunarodni saobraćaj prema vlastitim korisnicima, pri tome omogućavajući i drugim interkonektovanim operatorima da participiraju u ukupnom dolaznom međunarodnom saobraćaju, pružajući im komercijalne usluge terminiranja međunarodnih poziva na fiksne i mobilne korisnike BH Telecoma.

Navedeno poslovanje usklađeno je sa važećim pravilima i odredbama RAK-a, a u nastavku navodimo par zaključaka Agencije iz važeće „Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva

u individualne javne telefonske mrežena fiksnoj lokaciji - veleprodajni nivo - Sarajevo, od 31.01.2014. godine “:

„Troškovna regulacija međunarodnog saobraćaja u ovoj fazi ne bi bila odgovarajuća i proporcionalna obveza, jer ne bi pomogla postizanju efikasne konkurencije na ovom tržištu.“

„Osim toga, važno je dodati da BiH još uvijek nije dio EU zajedničkog tržišta i zbog toga nije obvezna tretirati međunarodne operatore jednako kao domaće. “

- U pasusu IV Zahtjeva Akt.online navodi da BH Telecom nudi odnosno ugovara niže cijene za terminaciju poziva u vlastite mreže sa inozemnim operatorima u odnosu na cijene koje su ponuđene prema Akt.online, pri tome ne prilaže bilo kakve dokaze. BH Telecom navedene navode smatra neutemeljenim i iznesenim s ciljem dovođenja u zabludu Konkurencijskog vijeća u svrhu ispunjenja vlastitih poslovnih interesa. S tim u vezi ističemo da su cijene za međunarodne operatore iznad ponuđenih komercijalnih cijena Podnosiocu Zahtjeva, te u svakom momentu ukoliko se ukaže potreba, na zahtjev Konkurencijskog vijeća, možemo dostaviti dokaz navedenoj tvrdnji. U istom pasusu Podnositelj Zahtjeva iznosi netačne navode da i u slučaju kada nema ugovorenu uslugu terminacije međunarodnog saobraćaja ima sve troškove koje navodi za obavljanje djelatnosti iz razloga što u mjesecu siječnju i veljači 2018. godine navedenom operatoru BH Telecom nije fakturirao mjesečnu naknadu za interkonekcijske linkove za međunarodni saobraćaj, obzirom da operator nije isporučio međunarodni saobraćaj. Navedena situacija podrazumijeva niže mjesečne prihode Operatora koje su temelj za plaćanje naknade prema RAK-u za važeću dozvolu za obavljanje djelatnosti, itd.
- U pasusu III Podnositelj Zahtjeva konstatuje da je za BH Telecom irelevantno da li je međunarodni poziv dobio preko inozemnog ili nacionalnog operatora, a što predstavlja još jednu pogrešnu konstataciju, obzirom da međunarodni operatori BH Telecomu za terminaciju poziva plaćaju (..) ** eur/min odnosno (..) ** KM/min za fiksnu mrežu, odnosno (..) ** eur/min odnosno (..) ** KM/min za mobilnu mrežu, što je u odnosu na cijene (..) ** KM/min za fiksnu, odnosno (..) ** KM/min za mobilnu znatno više, što itekako utiče na ukupan prihod koji BH Telecom ostvaruje od navedenih usluga. Tvrdnja da BH Telecom alternativnim operatorima prepušta (..) * % margine nije tačna jer je u 4Q 2017 margina za Akt.online iznosila (..) ** % za pozive u fiksnu mrežu i (..) ** % za pozive u mobilnu mrežu. Napominjemo da je posljednja korekcija ponude od strane BH Telecoma za period od 1.1.2018.- 30.6.2018. godine upravo podrazumijevala ugovaranje navedenih cijena i ista nije prihvaćena od strane Akt.online.
- U tablici Podnosioca zahtjeva za Model 4Q za mjesec prosinac 2017. godine prikazano je umanjeње mjesečnog prihoda iako na tržištu nije bilo kakve korekcije važećih cijena od strane BH Telecoma, te isto predstavlja svjesno umanjeње prihoda od strane Podnosioca Zahtjeva, s ciljem umanjeња ukupne dobiti za 4Q. Dalje u tablici za 4Q prihodi Akt.online su proračunati na temelju cijena prema matičnoj kompaniji Akton Slovenija (Akton Slovenija je 100% vlasnik Aktonline d.o.o. Sarajevo), i isti ne odražavaju stvarne prihode navedenih kompanija. Naime, u cilju dodatnog pojašnjenja želimo skrenuti pažnju da na inozemnom tržištu terminacije međunarodnih poziva ponudu za terminaciju poziva u mreže BH Telecoma nudi povezano gospodarsko društvo Akton Slovenija po cijenama koje su blago niže od cijena terminacije BH Telecoma prema inozemnim partnerima ((..) ** Eur/min za fiksnu mrežu; (..) ** Eur/min za mobilnu mrežu), dok Akt.online saobraćaj fakturira prema kompaniji Akton uz

minimalnu maržu i time svjesno snižava vlastite prihode u korist povezanog gospodarskog društva Akton Slovenija. Shodno navedenoj tvrdnji BH Telecom je stava da navedeni proračun prihoda Podnositelja Zahtjeva nije relevantan za predmetni postupak. U slučaju provjere navedenog stava predlažemo da Konkurencijsko vijeće zatraži fakture za 10., 11., i 12. mjesec 2017. godine između Akt.online d.o.o. Sarajevo i Akton Slovenija, kao i fakture Akton Slovenije prema inozemnim operatorima za isti period, a iz kojih Konkurencijsko vijeće može ustvrditi stvarne prihode grupacije Akton. Naime, navedeni postupak je potrebno provesti ukoliko Konkurencijsko vijeće smatra potrebnim utvrđivanje svih okolnosti odnosno činjenicu da u preprodaji međunarodnog saobraćaja prema mrežama BH Telecoma navedena grupacija dvostruko obračunava maržu na navedenu uslugu. Napominjemo da Akt.online ima samo jednu interkonekcijsku vezu prema povezanom gospodarskom društvu Akton Slovenija, dok Akton Slovenija ima realiziranu interkonekciju sa 150 međunarodnih operatora i da mjesečno tranzitira 650.000.000 minuta (službeni navod sa www.akton.net). Poređenja radi BH Telecom ima cca. (..) * * direktnih interkonekcija sa inozemnim partnerima i pri tome uspijeva prodati međunarodnu terminaciju poziva u vlastitu mrežu po cijenama (..)**Eur/min za pozive u fiksnu odnosno (..)**Eur/min u mobilnu mrežu.

- Na temelju svega navedenog BH Telecom smatra kako je podneseni Zahtjev neutemeljen, te da Podnositelj Zahtjeva nije dokazao kako je navodnom zlouporabom vladajućeg položaja pretrpio bilo kakve negativne posljedice na tržištu. S tim u vezi predlažemo Konkurencijskom vijeću da sukladno članku 25. stavak (1) točka e) Zakona donese rješenje kojim će odbiti Zahtjev Akt.online, odnosno utvrdi nepostojanje zlouporabe vladajućeg položaja na strani BH Telecoma.

U svom odgovoru na Zaključak o izmjeni Zaključka o pokretanju postupka zaprimljenom dana 17.8.2018. godine pod brojem: UP-04-26-2-040-41/17 gospodarski subjekt BH Telecom između ostalog ističe sljedeće:

- BH Telecom upoznaje Konkurencijsko vijeće da je RAK usvojila konačni dokument „*Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji – veleprodajna razina-*“, iz srpnja 2018. godine, iz kojega je vidljivo da je Podnositelj zahtjeva u više navrata pokušao iskoristiti proceduru javne rasprave o nacrtu predmetne *Analize* kako bi ishodio da pad svojih prihoda prebaci na teret BH Telecoma, predlažući određene obveze za BH Telecom u vezi usluge terminacije međunarodnog saobraćaja;
- Da po prirodi stvari, gledajući sa aspekta alternativnih operatora, uključujući Podnositelja Zahtjeva, usluga terminacije međunarodnih poziva u mreže u Bosni i Hercegovini, realizira se na taj način da se ta usluga kupuje od vladajućih operatora u Bosni i Hercegovini po određenoj cijeni, te dalje preprodaje inozemnim operatorima, a na razlici u cijeni ostvaruje zarada. Dodatno, ovakva vrsta djelatnosti potencijalno je doprinosila najvećoj zaradi uz minimalna ulaganja, jer nije zahtijevala planiranje, izgradnju ili najam telekomunikacijskih pristupnih mreža do vlastitih krajnjih korisnika;
- Da je općepoznata činjenica da je Podnositelj zahtjeva svoju djelatnost bazirao samo na ovoj usluzi, bez namjere razvijanja vlastite mreže i baze korisnika radi unapređenja zdrave konkurencije na maloprodajnom tržištu u Bosni i Hercegovini, a što je prepoznala i RAK te u svojoj *Analizi tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji – veleprodajna razina-* istakla sljedeće: „ *U razmatranja o tržišnim udjelima po pojedinim parametrima Agencija je uključila operatere Akt.online i T3 iako oni nemaju,*

prema podacima Agencije, tržišne udjele. Naime ni Akt.online, ni T3 nemaju vlastitih korisnika, izuzev onih koji koriste CS uslugu, dok prema podacima koje dostavljaju Agenciji, nijedan od ova dva operatera nemaju terminaciju prometa u vlastitu mrežu“.

- Da, iz razloga što ova vrsta djelatnosti (terminacija međunarodnih poziva u mreže domaćih operatera) ni na koji način ne doprinosi boljoj poziciji krajnjih korisnika, kojima je svejedno, tj. nisu ni svjesni kojim putem primaju inozemni poziv, ovo je jedini set usluga iz *Referente interkonekcijske ponude* koji je Agencija ostavila u režimu komercijalnog dogovaranja. I ovo je prepoznato u pomenutoj Analizi, u kojoj se kaže: „Zato Agencija smatra da regulaciju cijene terminacije međunarodnog saobraćaja u individualne fiksne mreže u Bosni i Hercegovini ne treba uvoditi u ovoj fazi, dok će Agencija pratiti razvoj tržišta i reagirati sukladno zakonskim ovlastima, ako se u međuvremenu pojavi potreba za reguliranjem i ove vrste poziva“;
- Da niko nije mogao predvidjeti da će upotreba aplikacija za besplatnu komunikaciju putem Interneta (Viber, WatsUp i slične) napredovati tolikom brzinom, što će uveliko ugroziti prihode od međunarodnog saobraćaja. Budući da se prihod Podnositelja zahtjeva bazirao na usluzi terminacije međunarodnog saobraćaja, logično je da je pad prihoda od ove usluge na svjetskoj razini, doprinijeo do toga da mu bude ugrožen obim poslovanja kakav je ostvarivao ranije. Zato čudi činjenica da je u toku javnih konsultacija na nacrt *Analize* koja je trajala od 25.4. do 25.5.2018. godine Akt.online uputio Agenciji primjedbu u kojoj je između ostalog tražio izjednačavanje cijena terminacije međunarodnih poziva sa cijenama terminacije nacionalnih poziva. Stav Agencije na ovu primjedbu smatramo vrlo bitnim za utvrđivanje mjerodavnih činjenica u ovom postupku, pa ga s toga u cijelosti citiramo u nastavku:

„ Agencija ne prihvća prijedlog Akt.online za izjednačavanjem cijena terminacije međunarodnih poziva sa cijenom terminacije nacionalnih poziva. Primjena ovakvog rješenja bi nanijela značajne gubitke svim domaćim operaterima koji imaju vlastite mreže sa svojim krajnjim korisnicima, koji bi pod takvim uvjetima uslugu terminacije pružali po znatno nižim cijenama nego što je sada naplaćuju. Potrebno je napomenuti da Akt.online nema vlastite korisnike te da ga primjena ove mjere ne bi pogodila s ovoga stajališta. Međutim, izjednačavanje bi donijelo probleme i Akt.online-u, koji posluje koristeći razliku između cijena terminacije međunarodnog saobraćaja za domaće i strane operatere.“

- Da je BH Telecom kod kreiranja komercijalnih ponuda za alternativne operatere uvijek vodio računa da ona bude povoljnija nego za međunarodne operatere, kako bi alternativni operateri imali prostora za zaradu. Dakle, po prirodi stvari, da bi Podnositelj zahtjeva mogao ostvariti određenu maržu, cijene prema njemu nisu nikako smjele biti jednake sa cijenama međunarodnih operatora, već povoljnije, pa se gubi smisao navoda Podnositelja zahtjeva kako je stavljen u neravnopravan položaj u odnosu na međunarodne operatere. U stvarnosti je bilo obrnuto, tj. međunarodni operatori su uvjetno rečeno tretirani nepovoljno, na način da je alternativnim bila ponuđena povoljnija cijena. Međutim, na međunarodnom tržištu to tako oduvijek funkcioniše i inozemnim operatorima je u svakom trenutku ostavljena sloboda da pronalaze za sebe najpovoljnije rute na tržištu;
- Da BH Telecom smatra da je ponudio obiman dokazni materijal kojim je dokazao činjenicu kako je u svakom trenutku vodio računa o tome da alternativni operateri imaju povoljnije cijene saobraćaja od inozemnih, te u odnosu na novi pravni temelj koji je uveden izmjenom Zaključka

o pokretanju postupka, u cjelosti ostaje kod do sada iznesenih navoda, činjenica i dokaznih prijedloga;

Podnositelj zahtjeva je u dopuni Zahtjeva dostavljenom na traženje Konkurencijskog vijeća dana 3.4 2018. godine, broj: UP-04-26-2-040-28/17, dostavio slijedeće informacije, u bitnom:

- Da Podnositelj zahtjeva u vezi sa ugovorima i fakturama za terminaciju međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecom-a Konkurencijskom vijeću dostavlja tražene ugovore, anekse i adekvatne fakture, u vezi sa kojima dodatno objašnjava da ima ugovor za terminaciju međunarodnog saobraćaja u mreže BiH operatora sklopljen sa kompanijom Akton d.o.o. Ljubljana. Cijene se pregovaraju na mjesečnoj razini. Za 2018. godinu za mrežu BH Telecom zbog protivzakonite blokade interkonekcijskih linkova i nemogućnosti pružanja usluge više nije bilo dogovorenog aneksa o cijeni, a slijedom toga nije bilo ni faktura.
- Da Podnositelj zahtjeva ističe da se u ovom predmetu kao mjerodavno tržište smatra tržište proizvoda i/ili usluge interkonekcije na fiksnu mrežu BH Telecoma i mjerodavno tržište proizvoda i/ili usluge završavanja (terminacije) međunarodnih poziva u fiksnu mrežu BH Telecom i tranzit međunarodnih poziva preko fiksne mreže BH Telecoma u mobilnu mrežu BH Telecoma, na kojem operator BH Telecom ima 100% monopolni položaj i na temelju kojeg je od strane nadležnog državnog organa, Regulatorne agencije za komunikacije BiH, proglašen za operatora sa značajnom tržišnom snagom na tržištu fiksne i mobilne telefonije, dakle to znači, da ima vladajući položaj. Time je ispunjen zakonski prag za vladajući položaj iz stavka (2), članak 9. Zakona o konkurenciji najmanje (..)**% (tržišni udjel na mjerodavnom tržištu). Ukoliko bi Konkurencijsko vijeće tijekom postupka eventualno utvrdilo da se u ovom predmetu kao mjerodavno tržište smatra tržište tranzitiranja međunarodnih poziva u fiksnu i mobilnu mrežu BH Telecoma, i u tom primjeru bi bio ispunjen zakonski prag od najmanje (..)**% tržišnog udjela na mjerodavnom tržištu. Naime, Podnositelj zahtjeva je u svom podnesku pretpostavio, da BH Telecom na tržištu tranzitiranja međunarodnih poziva u fiksnu i mobilnu mrežu BH Telecom ima najmanje (..)**% tržišni udjel. Da navodi Podnositelja zahtjeva nisu pogrešni potvrdilo se na posljednjem sastanku kod Regulatorne agencije dana 15.3.2018. godine, na kojem su pored predstavnika RAK-a bili prisutni predstavnici monopolnog operatora BH Telecom kao i predstavnici operatora Blicnet, Europronet i Akt.online u odnosu na koje je monopolni operator BH Telecom zloupotrijebio svoj monopolni položaj. Na sastanku je sam monopolni operator BH Telecom potvrdio, da je na početku formiranja modela za lokalne operatore odredio (..)**% međunarodnog saobraćaja te taj procenat adekvatno aplicirao kod svakog smanjenja obima saobraćaja kojeg je odredio lokalnim operatorima. Kod toga najvjerojatnije nije uzeta u obzir aktualna činjenica, da su u međuvremenu operatori AirAba i T3 prestali sa nudjenjem svojih usluga na tom tržištu, pa je onda stvarni udjel lokalnih operatora u praksi još adekvatno manji. Prema tome tržišni udjel BH Telecoma na tržištu tranzitiranja međunarodnog saobraćaja u fiksnu i mobilnu mrežu BH Telecom iznosi najmanje (..)**% (odnosno čak i više ako se uzme u obzir, da su operator AirAba i T3 nestali sa ovog tržišta), što znači da je time ispunjen zakonski prag za vladajući položaj iz stavka (2), članak 9. Zakona o konkurenciji (najmanje (..)**% tržišni udjel na mjerodavnom tržištu). Navode sa sastanka mogu potvrditi predstavnici operatora Blicnet (gosp. (..)*), Europronet (gosp. (..)* i Akt.online (g. (..)* *) kao i predstavnici RAK-a, g. (..)* , koji su od strane RAK-a bili prisutni na sastanku.
- Da je mjerodavno zemljopisno tržište Federacija Bosne i Hercegovine, na kojoj se nalaze sve interkonekcijske tačke gospodarskog subjekta BH Telecom sa lokalnim operatorima.
- U vezi sa zloupotrebom vladajućeg položaja po članku 10. stavak (2) točka a) Zakona o konkurenciji (*..izravno ili neizravno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih*

trgovinskih uvjeta) između Podnositelja zahtjeva i monopolnog operatora BH Telecom nije sporno, da je monopolni operator BH Telecom krajem 2017. godine Podnositelju zahtjeva (pa i drugim lokalnim operatorima) ponudio nove komercijalne uvjete. Nakon prijema ponude za prvi kvartal 2018. godine Podnositelj zahtjeva napravio je detaljnu analizu na temelju koje je utvrdio da je već model iz četvrtog kvartala 2017. godine (kojim je monopolni operator BH Telecom već smanjio obim saobraćaja u odnosu na treći kvartal 2017. godine) bio na granici isplativosti. Ponuđenim modelom za prvi kvartal 2018. godine monopolni operator BH Telecom je još dodatno (za oko (..)**%) smanjio obim dozvoljenog međunarodnog saobraćaja kojeg bi Podnositelj zahtjeva mogao slati monopolnom operatoru BH Telecom, a na drugoj strani, digao je i cijene za terminiranje poziva u njegovu mobilnu i fiksnu mrežu. Obzirom da BH Telecom nije istovremeno podigao cijene na međunarodnom tržištu prema svojim međunarodnim partnerima, došlo je do jasnog primjera cjenovnih makaza (tzv. „margin squeeze“) odnosno nametanja nelojalnih prodajnih cijena, što je jasan primjer zlouporabe vladajućeg položaja. Na temelju detaljne analize cijena na međunarodnom tržištu Podnositelj zahtjeva utvrdio je, da sa ponuđenim modelom za prvi kvartal 2018. godine nije u stanju obavljati usluge sa pozitivnim bilancom. Ponuđeni model ne bi omogućio pokrivanje izravnih troškova i ostvarivanje realne dobiti, nego bi rezultat obavljanja usluge po ponuđenim uvjetima proizvelo gubitak preko 20.000 KM na kvartalnoj razini. A ukoliko bi Podnositelj zahtjeva međunarodnim operatorima ponudio cijenu sa kojom bi uspio napraviti pozitivnu bilancu, ta bi cijena bila znatno viša i nekonkurentna, pa ne bi bio u mogućnosti prikupiti ništa međunarodnog saobraćaja, jer bi međunarodni operatori sav saobraćaj slati izravno monopolnom operatoru BH Telecom. Prihvatanje takvih uvjeta monopolni operator BH Telecom ucjenjivao je sa isključenjem interkonekcijskih vodova, sijedom kojeg bi lokalnim operatorima bilo tehnički onemogućeno slanje saobraćaja prema mrežama BH Telecoma. Obzirom da Podnositelj zahtjeva postavljene uvjete nije bio u stanju prihvatiti, a BH Telecom se oglušio na njegove kontra prijedloge koji bi po mišljenju Podnositelja zahtjeva trebali biti obostrano prihvatljivi, monopolni operator BH Telecom, uprkos višekratnim usmenim i pismenim molbama Podnositelja zahtjeva da to ne uradi, dana 1.1.2018. godine realizirao je svoju prijetnju te Podnositelju zahtjeva blokirao interkonekcijske vodove. Isto je uradio i lokalnim operatorima Blicnet i Europronet za koje su ponuđeni uvjeti za prvi kvartal 2018. godine zbog negativne bilance također bili neprihvatljivi. Time je u stvari došlo do situacije, da se je tržište za BH Telecomove konkurente zatvorilo i poništili su se efekti liberalizacije tog tržišta.

Iz razloga što je monopolni operator BH Telecom na mjerodavnom tržištu proglašen za operatora sa značajnom tržišnom snagom, RAK je odredio, da mora kod pružanja usluge terminacije poziva u svoje mreže poštovati određene regulatorne obveze (to su obveza pružanja pristupa mreži, obaveza osiguranja jednakog tretmana - nediskriminacije, obaveza transparentnosti i obaveza troškovno orijentiranih cijena). Kako proizlazi iz analiza tržišta koje je napravio RAK (analize su javno objavljene i dostupne na RAK-ovoj stranici <https://www.rak.ba/bos/index.php?uid=13696629261> regulatorne obveze se odnose na terminaciju poziva kao takvu, neovisno da li se radi o terminaciji nacionalnog ili međunarodnog poziva. Jedino se regulatorna obveza troškovno orijentiranih cijena (za sada) odnosi samo na nacionalne pozive. Na temelju regulatorne obveze pružanja pristupa mreži monopolni operator BH Telecom dužan je omogućiti pristup svojoj mreži, što uključuje i obvezu, da ne smije

jednostrano ukinuti već dogovorenu interkonekciju. Svojim jednostranim potezom BH Telecom jasno je kršio svoje regulatorne obveze. A istovremeno kršio je i Zakon o komunikacijama (stavak (2), članka 15.) kao i odredbe od strane RAK-a odobrene Referentne interkonekcijske ponude (članak 20.) koje određuju izuzetne primjere dopuštenog obustaljanja pružanja usluge, a koje, jasno, u ovom primjeru uopće nisu adekvatne. Znači monopolni operator BH Telecom je u potpunosti ignorirao sve relevantne propise te se samoinicijativno postavio čak iznad državnih zakona.

- Time su se poništili efekti liberalizacije tržišta i realizirale su se zlouporabe u cilju onemogućavanja konkurencije na tržištu, koje je RAK predvidio u svojim analizama te ih nametanjem regulatornih obveza namjeravao spriječiti, RAK se uključio u proces rješavanja nastale situacije. RAK je nakon ispitivanja svih sudionika izdao akt broj 02-29-558-1/18 od dana 20.2.2018. godine u kojem je ponovio svoj stav, da se u primjeru navedene usluge radi o usluzi, koju je monopolni operator BH Telecom dužan da pruži, znači da postoji obveza njihovog pružanja. U istom dokumentu RAK je propisao i jasne smjernice prema kojima monopolni operator treba da napravi model za prvi kvartal 2018. godine, a koje između ostalog propisuju, da monopolni operator BH Telecom kod pripreme modela treba uzeti u obzir troškove koje imaju domaći operatori da bi pružali ovu uslugu. Ali se monopolni operator BH Telecom ogлуšio na propisane smjernice u aktu RAK-a (od 5 smjernica ispunio samo jednu koja mu je odgovarala), te se, kao već u više navrata, ponovo postavio iznad akta RAK-a i stavu svoje Uprave dao prednost pred jasnim stavom nadležnog državnog regulatornog organa, a time jasno pokazao svoje nepoštovanje autoriteta nadležnog državnog organa.
- Monopolni operator BH Telecom je u svoju obranu na usmenoj raspravi 7.3.2018. godine navodio, da je Podnositelju zahtjeva blokirao interkonekcijske linkove iz razloga što navodno bez potpisanog aneksa za prvi kvartal 2018. godinu ne bi imao dokument kojim bi mogao na temelju bankarske garancije tražiti plaćanje potraživanja od banke, ako Podnositelj zahtjeva ne bi podmirio svoje obveze prema BH Telecomu. Ovaj argument je oboriv iz dva vrlo očita razloga. Naime, kao prvo, bankarska garancija je безусловna sa klauzulom „na prvi poziv, i „bez prigovora“ (kako jasno proizlazi iz preslike važećeg dokumenta bankarske garancije, gde obveza dostavljanja bilo kakvog aneksa nije ni spomenuta), te banka treba da isplati iznos iz bankarske garancije na temelju samog zahtjeva BH Telecoma. Da li BH Telecom ima potpisani aneks sa Podnositeljem zahtjeva ili ne, za isplatu na osnovu bankarke garancije uopće nije relevantno. A kao drugo, Podnositelj zahtjeva je BH Telecomu više puta, kako usmeno tako i pismeno, jasno potvrdio, da do postizanja obostrano prihvatljivih uvjeta za prvi kvartal 2018. godine prihvata zadnje važeće uvjete, iz četvrtog kvartala 2017. godine, pa je time BH Telecom imao tačnu cijenu na temelju koje bi mogao naplaćivati uslugu kao i eventualno tražiti plaćanje od banke na temelju bankarske garancije, iz gore navedenog jasno je, da je blokiranje interkonekcijskih linkova bio sasvim nepotreban korak i služio je isključivo za ucjenjivanje Podnositelja zahtjeva da prihvati jednostrano postavljene neprihvatljive uvjete. U situaciji da interkonekcijski linkovi nisu blokirani i Podnositelj zahtjeva može normalno slati saobraćaj u mrežu BH Telecoma, Podnositelju zahtjeva se ne nanosi nikakva šteta, a služi i kao dodatna motivacija za monopolnog operatora BH Telecom da sa Podnositeljem zahtjeva što prije postiže obostrano prihvatljiv dogovor.
- Monopolni operator BH Telecom na usmenoj raspravi dana 7.3.2018 tvrdio je da svojim međunarodnim partnerima uslugu naplaćuje po cijeni (..)* * EUR po minuti za fiksnu mrežu i (..)* * EUR po minuti za mobilnu mrežu. U tom primjeru svi njegovi međunarodni partneri na međunarodnom tržištu, a da ne bi proizvodili gubitak, trebali bi uslugu preprodavati daljim klijentima po cijenama koje su iznad tih cijena. Nažalost realnost je drugačija, i cijene na međunarodnom tržištu su bitno niže, u što

se moglo uvjeriti i Konkurencijsko vijeće na temelju aktualnih cjenika 20 renomiranih međunarodnih operatora, koje je Podnositelj zahtjeva dostavio Konkurencijskom vijeću na usmenoj raspravi. Monopolni operator BH Telecom je na raspravi tvrdio da se radi o tzv. sivoj (nelegalnoj) terminaciji, pa su zbog toga cijene niže. Da se ne radi o cijenama za sivu terminaciju gde je kvaliteta usluge bitno slabija, nego se radi o normalnoj/legalnoj terminaciji najviše kvalitete, proizilazi iz samih cjenika na kojima su navedeni pojmovi „premium“, „gold“, „premium hubbing“, „premium voice“, „premium pricelist“, „platinum“ i slično, što jasno znači da se radi o cijenama za uslugu najviše kvalitete. Time se vraćamo do monopolnog operatora BH Telecom i njegovih dogovora sa njegovim međunarodnim partnerima. Iako monopolni operator BH Telecom navodi, da svojim međunarodnim partnerima uslugu prodaje po (.)** EUR/min za svoju fiksnu mrežu odnosno (.)** EUR/min za svoju mobilnu mrežu, Podnositelj zahtjeva uvjeren je, da između monopolnog operatora BH Telecom i njegovih međunarodnih partnera postoje dogovori, na temelju kojih međunarodni operatori dobivaju povoljnije cijene. Da takvi dogovori nisu rijetkost nego više manje stalna praksa jasno proizilazi iz navoda samog BH Telecoma koje je dao u prethodnom postupku pred Konkurencijskim vijećem, a dio njih se može vidjeti u rješenju Konkurencijskog vijeća broj 05-26-3-01-70-11/11 od dana 6.2.2014. godine. Na stranici 13. rješenja su rezimirani navodi BH Telecoma u kojima BH Telecom navodi: *„Pri tome je značajan element da sa većinom relevantnih stranih operatora BH Telecom ne ugovara isključivo svoje cijene terminacije, nego se radi o recipročnim ugovorima kojima se uređuju i drugi odnosi u odlaznom i dolaznom međunarodnom saobraćaju, što svakako utiče na cijenu terminacije.“* „U ovakvim relacijama, kada svaka strana posjeduje vlastiti polazni međunarodni saobraćaj i nastoji ga plasirati na inozemno tržište po što povoljnijim cijenama i konačno „Da BH Telecom ima mogućnost da u komercijalnim aranžmanima sa svojim ključnim partnerima ponudi i dobije bolje cijene zbog postojanja velike količine retail minuta, a to je uobičajena praksa u ovom segmentu poslovanja.“

- Na temelju gornjih rezimiranih navoda samog monopolnog operatora BH Telecom da postoje dogovori sa nižim cijenama te na temelju aktualnih cjenika međunarodnih operatora koji potvrđuju takve niže cijene, postoji osnovana sumnja da monopolni operator BH Telecom zaista pravi cjenovne makaze odnosno zlorabljuje svoj vladajući položaj kroz nametanje nelojalnih prodajnih cijena. Sam BH Telecom na usmenoj raspravi priznao je, daje između ostalih operatora stupio u poslovni odnos i sa kompanijom Viber, koja je kao ponudžac OTT aplikacija jedan od glavnih krivaca za navodno smanjivanje obima međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecom. Da je do poslovnog dogovora zaista došlo potvrdili su cjenici kompanije Viber za razdoblje od drugog kvartala 2016. do prvog kvartala 2017. godine, u kojima su cijene za mreže BH Telecoma bile čak ispod tadašnjih cijena lokalnih operatora. Slijedom tog spornog poslovnog dogovora između Vibera i BH Telecoma situacija za Podnositelja zahtjeva bitno se pogoršala, jer nije bio više u stanju dobiti ni toliko međunarodnog saobraćaja koliko mu je odredio monopolni operator BH Telecom, a to stanje se ni nakon toga nije vratilo na prethodnu razinu.
- Pri tome Podnositelj zahtjeva želi da Konkurencijsko vijeće obrati pažnju još na jednu mogućnost. Naime postoji mogućnost, da možda u samim ugovorima (aneksima) i fakturama formalno stoji cijena (.)** EUR/min odn. (.)** EUR/min, ali je međusobno dogovorena efektivna cijena niža. To se može jednostavno postići na način da međunarodni partner i BH Telecom interno dogovore efektivno niže cijene za svoje mreže (na primjer (.)** EUR/min / (.)** EUR/min) pa onda na tako dogovorene cijene obostrano dodaju dodatak (na primjer (.)** EUR/min) da je onda „pro forma“ cijena u ugovoru/fakturi (.)** EUR/min odnosno (.)** EUR/min. Međunarodni operator na taj način u svom cjeniku može za mrežu BH Telecom ponuditi nižu cijenu od (.)** EUR/min

odn. (..) * * EUR/min, jer razliku u cijeni dobiva kroz povratni saobraćaj gdje mu BH Telecom plati dodatak na efektivno dogovorenu cijenu. Znači u ugovorima i fakturama pokazuju se jedne cijene, a dogovorene efektivne cijene su niže. To bi bilo najlogičnije objašnjenje zašto su međunarodni operatori u stanju u svojim cjenovnicima ponuditi niže cijene od onih koje navodi monopolni operator BH Telecom, a koje su u više primjera čak ispod onih koje je monopolni operator BH Telecom za prvi kvartal 2018. godine ponudio Podnositelju zahtjeva i drugim lokalnim operatorima. Bez obzira na gore navedenu mogućnost Podnositelj zahtjeva predlaže Konkurencijskom vijeću da napravi detaljan uvid u ugovore i fakture BH Telecoma i njegovih međunarodnih partnera, odnosno fakture izdate od strane BH Telecoma prema međunarodnim partnerima kao i fakture izdate od strane međunarodnih partnera prema BH Telecomu, i to za 2016., 2017., i 2018. godinu, a pri tome imajući u vidu realne tržišne cijene iz dostavljenih aktualnih cjenika.

- U vezi sa zlouporabom vladajućeg položaja po članku 10. stavak 2) točka b) Zakona o konkurenciji (*„ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača“*)- Podnositelj zahtjeva u vezi sa zlouporabom vladajućeg položaja BH Telecoma po toj točkici već je na samoj usmenoj raspravi iznio dva aspekta, zbog kojeg sadašnje ograničavanje konkurenata na tržištu nanosi izravnu štetu za potrošače.

Jedan je aspekt slabije kvalitete telefonske usluge za potrošače jer se pozivi umjesto preko izravnih interkonekcijskih linkova preko Podnositelja zahtjeva sada moraju tranzitirati preko više dodatnih tranzitnih operatora i njihove tehničke opreme, pa je svaka dodatna karika u lancu potencijal za tehničke smetnje i time slabiju kvalitetu telefonske usluge, sve na štetu potrošača. Podnositelj zahtjeva kao dokaz predlaže vještaka za telekomunikacijsku struku koji će svojim nalazom nedvojbeno potvrditi navode Podnositelja zahtjeva. Drugi cjenovni aspekt je da zbog blokade interkonekcijskih linkova prema lokalnim operatorima i posljedičnog nepostojanja konkurenata na tržištu sada monopolni operator dominira čitavim tržištem. U takvoj situaciji BH Telecom potpuno sam određuje i cjenovne uvjete prema međunarodnim partnerima i time može jednostrano podignuti cijene. Kako monopolni operator BH Telecom sam kaže, radi se o recipročnom odnosu, a i o recipročnim mjerama. Da to nije samo teorija, jasno pokazuje slijedeća situacija. Iz razloga visokih cijena terminacije u mreže operatora iz balkanskog regiona EU operatori su odlučili adekvatno podići cijene za pozive koji u njihove mreže dolaze iz tog regiona, znači uključujući BiH. Hrvatski operatori su bili jedni od prvih sa podizanjem cijena, tačnije do prvog drastičnog podizanja cijena je došlo u mjesecu svibnju 2016. godine. U mjesecu srpnju 2016. godine cijene prema BiH su podigli i slovenski operatori, a kasnije je došlo do dodatnih podizanja cijena. Znači do dodatnog podizanja cijena je došlo gotovo svaki put kada je monopolni operator BH Telecom svoje cijene prema međunarodnim operatorima podigao na novu razinu. Ako su u tadašnjim primjerima konkurenti na tržištu (između njih i Podnositelj zahtjeva) do neke mjere sa svojim konkurentnijim cijenama smanjivali motivaciju EU operatora za dodatno dizanje cijena, sadašnja situacija, u kojoj monopolni operator BH Telecom dominira čitavim tržištem, jasno to ne omogućava. A sasvim je jasno, da štetu od podizanja cijena u konačnoj fazi snose potrošači u BiH za koje su pozivi u zemlje EU sve skuplji. Obzirom da je operator BH Telecom jedini koji posjeduje arhiv maloprodajnih cijena poziva iz svojih mreža u mreže EU država, Podnositelj zahtjeva predlaže, da Konkurencijsko vijeće od BH Telecoma traži dostavu relevantnih cjenika na temelju kojih će se moći utvrditi korelacija između podizanja cijena od strane BH Telecoma, koja u konačnoj fazi zbog recipročnih

mjera EU operatora rezultira u podizanju maloprodajnih cijena u BiH, a na izravnu štetu potrošača.

- U svezi s zlouporabom vladajućeg položaja po članku 10. stavak 2), točka c) Zakona o konkurenciji („*primjenjivanje različitih uvjeta za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravno pravan i nepovoljan konkurentski položaj*“) Podnositelj zahtjeva napominje da je u njegovom zahtjevu došlo do gramatičke greške. Naime, u zahtjevu je umjesto točke c) pogrešno naveo točku d), a u samim navodima je uvijek ispostavljao činjenicu da od strane monopolnog operatora BH Telecom nije tretiran na isti način kako su tretirani međunarodni operatori, a to je jasno vidljivo iz različitih ugovornih uvjeta za lokalne i međunarodne operatore. Naime, i sam monopolni operator na usmenoj raspravi 7.3.2018. godine priznao je da za razliku od lokalnih operatora od međunarodnih operatora ne traži bankarske garancije, a također međunarodnim operatorima ne naplaćuje skupe interkonekcijske vodove, nego čak i sam preuzima troškove međusobnog interkonekcijskog povezivanja, koje se najčešće realizuje u Frankfurtu u Njemačkoj. Dakle, lokalni operatori su opterećeni visokom cijenom interkonekcijskih linkova, a za interkonekciju sa međunarodnim partnerom BH Telecom snosi troškove povezivanja. Kako proizlazi iz dostavljene kalkulacije modela samo ta dva elementa za Podnositelja zahtjeva predstavljaju dodatni trošak u iznosu od 10.200 KM kvartalno što predstavlja više od polovine svih troškova vezanih za tu uslugu. Takav trošak, međunarodni operatori u ugovorima sa monopolnim operatorom BH Telecom nemaju. Sasvim je jasno, da se takvim nepovoljnijim uvjetima Podnositelja zahtjeva dovodi u neravno pravan i nepovoljan konkurentski položaj, što je jasan primjer zlouporabe vladajućeg položaja po članku 10. stavak 2) točka c), Zakona o konkurenciji. Obzirom da se uslovi saradnje između monopolnog operatora BH Telecom i njihovih međunarodnih partnera vide iz ugovora, predložimo Konkurencijskom vijeću da napravi uvid u relevantne ugovore BH Telecoma i njegovih međunarodnih partnera, na temelju čega će se utvrditi različiti uvjeti za lokalne i međunarodne operatore u odnosu na bankovne garancije i interkonekcijske vodove, čime se lokalne operatore između kojih je i Podnositelj zahtjeva, dovodi u neravno pravan i nepovoljan konkurentski položaj.
- Na temelju gore navedenih činjenica jasno je, da monopolni operator BH Telecom ima svojstven pogled na poštivanje relevantnih propisa pa i na poštivanje autoriteta nadležnih državnih organa. A ponavljajući se, primjeri zlouporabe vladajućeg položaja na štetu njegovih konkurenata i konačnih korisnika sami po sebi dovoljno govore o mišljenju i odnosu monopolnog operatora BH Telecom do njegovih konkurenata na tržištu. Jedna od ekspresija tog odnosa bila je jasno vidljiva na usmenoj raspravi, na kojoj je u vezi sa diskriminatornim i neprihvatljivim uvjetima, ponuđenim od strane BH Telecoma, od strane predstavnice monopolnog operatora BH Telecom bilo rečeno da „*zašto ne odustanete od ovog posla ako ne možete raditi ovaj posao po ponuđenim uvjetima*“.

Dana 3.4.2018. godine zaprimljeni su dodatni podaci, informacije i dokumentacija (ugovori i fakture koji su traženi od strane Konkurencijskog vijeća) pod brojem: UP-04-26-2-017-27/17 od strane BH Telecoma, kao i dodatne informacije i pojašnjenje prethodnih podataka dana 15.05.2018. godine pod brojem: UP-04-26-2-017-33/17, u kojima se u bitnom navodi sljedeće:

- Da je gospodarski subjekt Logosoft prihvatio inicijalnu ponudu BH Telecoma na temelju koje je i zaključen dodatak Ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma za usluge međunarodnog saobraćaja.
- Da je BH Telecom u duhu smjernica RAK-a sa operaterima Akt.online, Blicnet i Europronet organizirao dodatne sastanke i ponudio nove uvjete za terminaciju međunarodnog saobraćaja u fiksnu i mobilnu mrežu BH Telecoma.
- Da je uvažavajući interese obje strane BH Telecom sa operatorom Blicnet 23.03.2018. godine postigao dogovor o novim uvjetima za terminaciju međunarodnog saobraćaja u mrežu BH Telecoma i od 23.3.2018. godine usluge su ponovo aktivirane.
- Da je operatoru Akt.online BH Telecom ponudio iste cjenovne uvjete za terminaciju međunarodnog saobraćaja koje su bile na snazi i u četvrtom kvartalu 2017. godine, ali da BH Telecom nije dobio odgovore od operatora Akt.online i Europronet na zadnju ponudu.
- BH Telecom u sljedećim tablicama daje precizne podatke o odnosu, odnosno korelaciji smanjenja količina terminiranog međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecoma, prema smanjenju količina saobraćaja prema Akt.online-u u minutama i procentima u posljednjih pet godina:

Tablica 3.

Godina	Ukupni međunarodni dolaz u fiksnu mrežu BHT	Dolaz u fiksnu mrežu BHT preko alt.operatera	Učešće alt.operatera	Akt.online u fiksnu mrežu BHT	Učešće Akt.online u alt.saobaraćaju fix.
2013.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2014.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2015.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2016.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2017.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

Tablica 4.

Godina	Ukupni međunarodni dolaz u mobilnu mrežu BHT	Dolaz u mobilnu mrežu BHT preko alt.operatera	Učešće alt.operatera	Akt.online u mobilnu mrežu BHT	Učešće Akt.online u alt.saobaraćaju mob.
2013.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2014.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2015.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2016.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2017.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

- Da je Akt.online u periodu od 01.01.2014. godine do 31.12.2017. godine imao sljedeće uvjete za terminaciju međunarodnog saobraćaja na korisnike BH Telecoma (što je i Podnositelj naveo u Zahtjevu):

Od 1.1.2014.-31.12.2015. godine ugovorene mjesečne količine terminiranog međunarodnog saobraćaja bile su: (..)* *. Iz navedenih ugovornih perioda vidljivo je da BH Telecom pune dvije godine nije korigirao količine saobraćaja na način da ih je umanjio procentualno isto onoliko koliki je bio pad ukupnog dolaznog međunarodnog saobraćaja u fiksnu i mobilnu mrežu. Kada se izračunaju padovi saobraćaja koje je imao BH Telecom u jednoj radnoj godini u odnosu na prethodnu godinu, i isti procenti primjene na Akt.online saobraćaj dobije se da je pad ukupnog dolaznog međunarodnog saobraćaja u 2014. godini u odnosu na 2013. godinu bio (..)* *. Stoga je BH Telecom u 2015. godini operatoru Akt.online mogao ponuditi količine međunarodnog saobraćaja koji terminira u fiksnu i mobilnu mrežu BHT od (..)* *, međutim ugovorene količine su ostale iste kao i u 2014. godini pa je Akt.online pod povoljnim uvjetima terminirao više za (..)**.

Pad ukupnog dolaznog međunarodnog saobraćaja u 2015. godini u odnosu na 2014. godinu bio je (..)** pa je u 2016. godini operatoru Akt.online trebalo biti ponuđeno (..)* * u mobilnu mrežu. Međutim ponuđene i ugovorene količine saobraćaja sa Akt.online su bile (..)** min. mobilna mreža BH Telecoma, iz čega se zaključuje da je Akt.online pod povoljnim uvjetima terminirao više međunarodnog saobraćaja u mreže BH Telecoma i to (..)** u mobilnu mrežu BH Telecoma.

Pad saobraćaja u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu bi je (..)** mrežu pa je u 2017. godni operatoru Akt.online trebalo biti ponuđeno (..)* * u mobilnu mrežu. Za prva tri kvartala 2017. godine sa operatorom Akt.online ponuđene i ugovorene količine terminiranog međunarodnog saobraćaja su bile (..)* * za mobilnu mrežu. U zadnjem kvartalu 2017. godine ponuđene i ugovorene količine terminiranog međunarodnog saobraćaja su bile (..)* * za mobilnu mrežu. Tim aranžmanom je Akt.online pod povoljnim uvjetima terminirao više za (..)**.

Pad saobraćaja u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu bio je (..)** mrežu pa je u 2018. godini trebalo biti ponuđeno (..)** mrežu. Operatoru Akt.online su u zadnjoj ponudu BH Telecoma ponuđene količine dolaznog međunarodnog saobraćaja i to: za fiksnu mrežu BH Telecoma (..)** . Ovim je Akt.online dobio mogućnost da pod povoljnim uvjetima u fiksnu mrežu terminira više (..)** mrežu.

Regulatorna agencija za komunikacije je dana 21.5.2018. godine na zahtjev Konkurencijskog vijeća dostavila podatke i informacije u kojima se u bitnom kaže sljedeće:

- Da postoji više modela regulacije cijena na tržištu tranzitiranja i terminacije poziva u mobilnu i fiksnu mrežu BH Telecoma.
- U prvom modelu cijene terminacije se određuju dogovorom poslovnih partnera o komercijalnim uvjetima pružanja ovih usluga. Ovakav model kojeg karakteriziraju visoke cijene terminacije nalazi se u upotrebi u Bosni i Hercegovini od trenutka liberalizacije tržišta telekomunikacija za pružanje usluga u međunarodnom saobraćaju. Sam model nije specifičnost Bosne i Hercegovine, te su ga primjenjivale i Slovenija i Hrvatska do ulaska u Europsku Uniju, a ostale zemlje regije (Srbija, Crna Gora i Makedonija) i sada ga primjenjuju. Model je na svjetskoj razini široko rasprostranjen.
- Drugi način reguliranja cijena terminacije međunarodnog saobraćaja je izjednačavanje cijena terminacije međunarodnog saobraćaja sa znatno nižim cijenama terminacije nacionalnog saobraćaja. U ovakvom modelu reguliranja vrijednost tržišta terminacije međunarodnog saobraćaja značajno pada, čime se i prihod operatora koji sudjeluju na ovom segmentu tržišta drastično

smanjuju. Izjednačavanje cijena terminacije nacionalnog i međunarodnog saobraćaja primjenjuju zemlje članice Europske unije koje imaju obvezu uspostave i funkcioniranje jedinstvenog europskog tržišta, pri čemu su cijene određene primjenom troškovno baziranih metoda. Obzirom da u zemljama regije, uključujući i Bosnu i Hercegovinu, vrijede visoke cijene terminacije međunarodnog saobraćaja, dok su u zemljama EU niske cijene terminacije međunarodnog saobraćaja, pojedine zemlje članice EU na primjer Hrvatska, dozvoljavaju operatorima u Hrvatskoj da saobraćaj koji dolazi iz zemalja EU terminiraju po cijenama koje vrijede za EU tržište, dok se saobraćaj iz zemalja sa visokim cijenama terminacije tretira recipročno, odnosno terminira se po drugim, znatno višim cijenama. Uspostavljajući dvije cijene za istu uslugu, ove zemlje su zaštitile svoje operatore koji rade sa operatorima iz zemalja koje imaju visoke cijene terminacije. Za ovakav potez su se opredijelile zemlje koje imaju veliku razmjenu međunarodnog saobraćaja sa takozvanim non-EU zemljama, odnosno zemljama sa visokim cijenama terminacije. Zemlje članice EU koje nemaju razmjenu većih količina međunarodnog saobraćaja sa non-EU zemljama nisu postupale na ovaj način.

- Zbog stava da se cijene terminacije međunarodnog saobraćaja određuju komercijalnim pregovorima operatora, Agencija u svojim analizama mjerodavnih tržišta poziva u fiksne i mobilne mreže nije posmatrala segment međunarodnog saobraćaja kao dio mjerodavnog tržišta, iz čega proizilazi da Agencija ne određuje cijene i komercijalne uvjete terminacije međunarodnog saobraćaja u fiksne i mobilne mreže u Bosni i Hercegovini. Shodno tome jedini prihvatljivi model postupanja za sve operatore u Bosni i Hercegovini je model koji se trenutno primjenjuje. Kako komercijalne uvjete terminacije međunarodnog saobraćaja dogovaraju operatori čiji su interes međusobno suprotstavljeni, ovakve situacije su relativno česte. Agencija je u takvim prilikama svojim posredovanjem koje je uključivalo dobijanje određenih podataka radi sticanja uvida u situaciju, kao i održavanje pojedinačnih i zajedničkih konsultativnih sastanaka sa operatorima, pomagala operatorima u iznalaženju obostrano prihvatljivog rješenja. Na isti način Agencija je postupila i u aktualnom slučaju. Način na koji Agencija vidi rješenje postojeće situacije će biti prikazan u daljem tekstu.
- Što se tiče upita Konkurencijskog vijeća kako će se isključenje vodova odraziti na potrošače u Bosni i Hercegovini u smislu kvaliteta i kvantiteta usluga, kao i cijena usluga, dostavljamo sljedeći odgovor: Općenito posmatrano, izuzev u slučaju kojeg ćemo prikazati u nastavku teksta, isključenje interkonekcijskih vodova ne utiče na kvalitetu i kvantitet govornog saobraćaja kojeg potrošači u Bosni i Hercegovini primaju. Ovakva ocjena se zasniva na saznanjima Agencije da svi alternativni operatori imaju redundantne prenosne sisteme, što znači da u slučaju ispada jednog prenosnog puta, bez obzira na razlog ispada (kvar, isključenje ili nešto treće), sav saobraćaj koji je transportovan po tom putu se automatski preusmjerava na rezervne rute. Preusmjeravanje se odvija praktično trenutno (reda dijelova sekunde). U takvom scenariju potrošači u Bosni i Hercegovini ne bi osjetili posljedice isključenja interkonekcijskih linkova sa aspekata kvaliteta i kvantiteta govornog saobraćaja. Postoji mogućnost da bi ukoliko je rezervna prenosna ruta slabijeg kvaliteta, pojedini potrošači osjetili posljedice prijenosa saobraćaja po takvoj ruti što bi se ogledalo u narušenom kvalitetu govora. Kako se operator Akt.online ranije izjašnjavao da prenosi saobraćaj samo *premium* kvaliteta, smatramo da su i rezervne rute u konkretnom slučaju obezbijedile kvalitet saobraćaja jednak onome na primarnim rutama. Gore date ocjene su utemeljene na postojećim saznanjima Agencije, bez izvršenih dodatnih analiza konkretne situacije u aktualnom slučaju Akt.online-BH Telecom.
- Isključenje vodova može uzrokovati gubitak govornog saobraćaja za potrošače u Bosni i Hercegovini u situaciji kada se za povezivanje alternativnog operatora sa mrežom BH Telecoma koriste dvosmjerni vodovi, dakle vodovi po kojima alternativni operator šalje saobraćaj u mrežu BH Telecoma, ali i po kojima BH Telecom šalje saobraćaj u mrežu operatora. Tada postoji mogućnost da je BH Telecom nakon isključenja vodova nekom alternativnom operatoru, saobraćaj

za mrežu tog alternativnog operatora preusmjerio na vodove kojima je BH Telecom povezan sa drugim operatorom sa kojim alternativni operator kojem su isključeni vodovi nema interkonekciju. U takvoj situaciji dolazi do gubitka poziva koji traje sve dok se ne uspostavi interkonekcija između alternativnog operatora i operatora na kojeg je BH Telecom preusmjerio pozive, ili dok BH Telecom nije preusmjerio govorni saobraćaj na operatora koji već ima interkonekciju sa alternativnim operatorom. Međutim, kako Akt.online nema svojih krajnjih korisnika (na dan 31.12.2017. godine Akt.online nema nijednog vlastitog krajnjeg korisnika i ima (..)** korisnika CS usluge-usluga odabira operatora), ovakva situacija nije ni moguća u konkretnom slučaju Akt.online-BH Telecom. Isključenje vodova nema utjecaja na maloprodajne cijene, odnosno cijene po kojima potrošači u Bosni i Hercegovini plaćaju usluge fiksne i mobilne telefonije.

- Vezano za stav Agencije po pitanju iznajmljenih vodova, RAK navodi sljedeće:

Situaciju kada je BH Telecom isključio interkonekcijske vodove kojima je Akt.online transportirao međunarodni saobraćaj prema interkonekcijskim točkama u mreži BH Telecoma Agencija posmatra sa dva aspekta. Prvi aspekt je ugovorna utemeljenost isključenja Akt.online. Kako je isteklo važenje aneksa koji definira odnos BH Telecoma i Akt.online po pitanju terminacije međunarodnog saobraćaja, a u vremenu predviđenom interkonekcijskim ugovorom nije potpisan aneks koji bi definirao suradnju u narednom kvartalu. Agencija po ovom pitanju nije poduzimala nikakve dalje korake, izuzev što je u svome obraćanju Akt.online, Blicnetu i Europronet-u (EPN) navela da se neće uključivati u ovaj aspekt odnosa, a da se operatori trebaju obratiti sudu, ukoliko smatraju da su oštećeni u ovom slučaju.

Drugi aspekt odnosa kojeg i Konkurencijsko vijeće naglašava je pitanje naplate vodova. Agencija je u aktu broj: 02-29-558-1/18 od 20.2.2018. godine, pod nazivom „Smjernice za nastavak komercijalnih pregovora" predložila operatorima da se pitanje eventualnih šteta razriješi putem pregovora, u duhu dobre poslovne suradnje i uz primjenu određenih načela, od kojih je jedan da BH Telecom ne vrši naplatu mjesečnog najma interkonekcijskih vodova koje je isključio u periodu od 1.1.2018. godine do trenutka ponovne uspostave interkonekcije. Prijedlog Agencije se temelji na činjenici da je BH Telecom isključio vodove kako za Akt.online, tako i za Blicnet i EPN usljed čega ih Akt.online, Blicnet i EPN nisu mogli koristiti u periodu isključenja. Smatramo da ovo pitanje operatori trebaju razriješiti međusobnim dogovorom koji će ih poštediti dugotrajnog i neizvjesnog postupka pred nadležnim sudom.

Obzirom da je Konkurencijsko vijeće tražilo da Agencija daje svoj stav po pitanju naplate vodova u obje varijante koje je navelo Konkurencijsko vijeće. Stav Agencije se temelji na aktualnom ugovoru o interkonekciji između BH Telecoma i Akt.online i RIP dokumentu BH Telecoma kao njegovom sastavnom dijelu. Pri tome naglašavamo da se i ovo pitanje treba promatrati u kontekstu eventualnih šteta, kao i da njegovo rješenje treba tražiti kroz pregovore operatora ili na nadležnom sudu, te da je stav Agencije samo dodatno objašnjenje za Konkurencijsko vijeće.

Aktualni interkonekcijski odnos između Akt.online i BH Telecoma je definiran Ugovorom o interkonekciji i RIP dokumentom kao sastavnim dijelom ugovora. Aktualni ugovor o interkonekciji između Akt.online i BH Telecoma je Ugovor broj: 01-7.1-1189 |11 od 4.10.2011. godine. Ugovor, pored temeljnog teksta, čini osam priloga i jedan dodatak ugovoru koji se odnosi na usluge međunarodnog saobraćaja. Također, ugovor ima i aneks koji se odnosi na implementaciju usluge izbora operatora (CS usluga). Dodatak koji se odnosi na terminaciju međunarodnog saobraćaja definira cijene terminacije međunarodnog saobraćaja u fiksnu i mobilnu mrežu u jednom kvartalu, količine saobraćaja i druge komercijalne uvjete, uključujući i cijene mjesečnog najma interkonekcijskih vodova. Kako Akt.online i BH Telecom nisu potpisali novi Dodatak koji bi se odnosio na prvi kvartal 2018. godine, BH Telecom je isključio interkonekcijske vodove. Ovakav postupak znači da BH Telecom u periodu od 1.1.2018. godine do trenutka ponovne uspostave interkonekcije ne samo da nije pružao uslugu terminacije međunarodnog saobraćaja, već nije imao ni ugovorni temelj za njeno pružanje, iz čega proizilazi stav Agencije da se interkonekcijski vodovi u ovome periodu ne trebaju naplaćivati. Ovo je stav Agencije po prvoj situaciji.

Da bi se bilo koja interkonekcijska usluga pružala i naplaćivala mora postojati temelj u interkonekcijskom ugovoru. Stoga je Agencija analizirala aktualni ugovor između BH Telecoma i Akt.online kako bi pronašla eventualni temelj za naplatu interkonekcijskih vodova u situaciji kada nije potpisan Dodatak za pružanje usluga terminacije međunarodnog saobraćaja, odnosno kada Akt.online ne isporučuje međunarodni saobraćaj prema mreži BH Telecoma.

Aktualni ugovor između BH Telecoma i Akt.online ne sadrži poseban dodatak ili aneks koji bi se odnosio samo na pružanje usluge interkonekcijskih vodova, odnosno fizičku interkonekciju, te po takvom stanju ne postoji temelj za naplatu interkonekcijskih vodova.

Stoga eventualni temelj za naplatu interkonekcijskih vodova treba tražiti u temeljnom tekstu ugovora, odnosno u prilogima ugovora koji se izravno odnose na interkonekcijske vodove ili ih pominju uz ostale usluge. Tako Prilog 3. definira listu usluga interkonekcije koje BH Telecom pruža Akt.online među kojima je i usluga interkonekcijskog voda. Prilog 4. definira tačke interkonekcije, pristupne komutacije i kapacitete interkonekcijskih vodova. Prilog 5. definira mjesečnu naknadu za korištenje interkonekcijskih vodova, dok Prilog 8. definira predviđanje količina saobraćaja i naručivanje interkonekcijskih vodova. Od svih ovih priloga, jedino se Prilog 5. može dovesti u kontekst plaćanja, obzirom da se poziva na Prilog 5. tadašnjeg RIP dokumenta BH Telecoma: „Cijene, obračun i uvjeti plaćanja“. Međutim, ni ovaj prilog se ne može koristiti u zauzimanju stava po pitanju potencijalne situacije, već samo u definiranju iznosa mjesečnog najma interkonekcijskog linka obzirom da su u dijelu prvom - Cjenik usluga interkonekcije definirane cijene, ali ne i drugi detalji na temelju kojih bi se moglo odgovoriti na upit Konkurencijskog vijeća.

Stoga Agencija smatra da je na potencijalnu situaciju potrebno primijeniti članak 10. ugovora koji glasi:

„Operator se za sve korištene usluge koje su predmet ovog Ugovora obavezuje plaćati BH Telecomu naknade u ukupnom iznosu koji je utvrđen u Prilogu 5. ovog Ugovora, na temelju važećeg Cjenika iz Priloga 5 RIP- a.“. Članak 10. precizira da se korištene usluge naplaćuju u skladu sa Prilogom 5. Ugovora koji je napravljen sukladno Prilogu 5. RIP dokumenta. Kako Akt.online nije koristio usluge interkonekcijskih vodova od 1.1.2018. godine pa nadalje, niti ih je mogao koristiti obzirom da ih je BH Telecom blokirao Agencija smatra da ni u potencijalnoj situaciji nema osnova za naplatu interkonekcijskih vodova od strane BH Telecoma.

- Vezano za upit Konkurencijskog vijeća za stav Agencije o korekcijama cijena do kojih dolazi usljed smanjenja količina saobraćaja, RAK daje sljedeći odgovor.

Postoje dva poslovna modela po kojima se trenutno ugovara terminacija međunarodnog saobraćaja u Bosni i Hercegovini. U jednom modelu cijene terminacije u fiksne i mobilne mreže su fiksirane, a mijenjaju se količine saobraćaja i popusti na osnovnu cijenu, takozvane margine. Princip je da je margina manja ukoliko je količina saobraćaja koja se terminira u mrežu veća i obrnuto. U drugom modelu i cijene terminacije i količine saobraćaja se određuju na kvartalnoj razini, što se potvrđuje novim aneksom interkonekcijskog ugovora. Novi aneks može sadržavati cijene terminacije i količine saobraćaja iz prethodnog kvartala, ali i ne mora.

Konstantni pad količina saobraćaja dovodi do kontinuiranog smanjenja prihoda svih operatora koji sudjeluju u terminaciji međunarodnog saobraćaja, što predstavlja pogodne okolnosti za periodična sporenja između operatora. Stoga je nužno napraviti takve poslovne modele koji će donijeti stabilnost u dužem vremenskom periodu, čime bi se značajno olakšali komercijalni pregovori. Agencija prihvata stav BH Telecoma da se količina međunarodnog saobraćaja koja završava u mreži BH Telecoma smanjuje sto je posljedica sve većeg stepena primjene OTT aplikacija na svjetskom tržištu. Usljed ovakve situacije prihodi BH Telecoma, ali i svih alternativnih operatora koji šalju međunarodni saobraćaj ka mreži BH Telecoma se smanjuju iz godine u godinu. Shodno faktičkom stanju, a

primjenjujući načelo proporcionalnosti kao jedno od temeljnih načela koji se primjenjuje u regulaciji Agencija smatra da se učinak smanjenja prihoda treba proporcionalno odraziti na sve operatore. Ovakav stav znači da alternativni operatori, bez obzira na svoje interese, ne mogu zadržati iste iznose prihoda koje su imali ranije, te da se i oni moraju prilagoditi aktualnoj situaciji. Ovakav stav Agencija je dosljedno primjenjivala i u prethodnom periodu. Primjena navedenog načela u konkretnom slučaju znači da se količine saobraćaja koje alternativni operatori šalju prema mreži BH Telecoma moraju umanjivati sukladno padu količina koje BH Telecom ima na godišnjoj razini. Na primjer, ukoliko BH Telecom ima trend pada od (...) **% (količina međunarodnog saobraćaja koja je završila u mobilnoj mreži BH Telecoma na kraju 2017. godine je (...) **% manja u odnosu na količinu međunarodnog saobraćaja koja je završila u mobilnoj mreži BH Telecoma na kraju 2016. godine), isti takav trend trebaju pratiti količine međunarodnog saobraćaja koje alternativni operatori šalju prema mreži BH Telecoma. Pri tome BH Telecom ne smije zlouporabljavati učinak primjene OTT aplikacija na način da prikazuje uvećani, a ne stvarni pad saobraćaja u svojoj mrežu.

- Kao mogući način rješavanja postojeće situacije. Agencija vidi uspostavu takvog poslovnog modela koji će donijeti stabilnost u terminaciji međunarodnog saobraćaja u Bosni i Hercegovini. Radi se o modifikacijama jednog od modela koji se trenutačno primjenjuje u Bosni i Hercegovini. Model bi se temeljio na cijenama terminacije u fiksnu mrežu, odnosno mobilnu mrežu koje će biti fiksirane na godišnjoj razini, pri čemu se te cijene jednom godišnje utvrđuju. U slučaju da u tekućoj godini nije bilo znatnih izmjena cijena na ino tržištima, iste cijene terminacije se koriste i narednu godinu. Sa fiksiranim cijenama terminacije operatori ne bi više pregovarali o cijenama, već o količinama saobraćaja i marginama. Model bi sadržavao više opcija (minimalno tri ili četiri). Opcije bi se međusobno razlikovale po količinama saobraćaja za fiksnu i mobilnu mrežu. Agencija je svjesna da je moguće napraviti model sa velikim brojem opcija od kojih nijedna nije povoljna za alternativnog operatora, te stoga smatra da formalno uvođenje više opcija samo po sebi nužno ne znači i rješenje problema. Istinska suradnja alternativnih operatora i BH Telecoma po pitanju margina i količina saobraćaja je ključna.

Agencija smatra da je bez obzira na stalne padove količina saobraćaja koje završavaju u mreži BH Telecoma moguće fiksirati i količine saobraćaja na godišnjoj razini. Naime, pad količina saobraćaja za narednu godinu moguće je predvidjeti (sa malom greškom) na temelju trendova koji vrijede za prethodne godine. U okviru postojeće raspodjele količina saobraćaja koje BH Telecom dobija izravnim interkonekcijskim vezama sa ino operatorima i saobraćaja koje dobija preko alternativnih operatora potrebno je implementirati iznos umanjjenja saobraćaja dobiven na temelju aktualnih trendova. Na taj način bi se mogle fiksirati količine saobraćaja po svim kvartalima za narednu godinu, tako da bi postojala stabilnost i po tom elementu.

Uz fiksirane cijene terminacije i količine saobraćaja ostaju još samo margine kao element oko kojeg je potrebno pregovarati. Sada dolazimo u situaciju da Agencija, odnosno druge nadležne institucije utječu na određivanje iznosa margina primjenom sljedećeg principa. Cijene terminacije koje se određuju komercijalnim dogovorom BH Telecoma i Akt.online su uslovljene cijenama koje BH Telecom daje ino operatorima sa kojim ima uspostavljene direktne interkonekcijske vodove. Primjenjujući princip nediskriminacije BH Telecom je dužan ponuditi uslugu terminacije međunarodnog saobraćaja alternativnim operatorima iz Bosne i Hercegovine pod takvim komparativnim okolnostima, jednakim uvjetima i iste razine kvaliteta kao što je pruža ino operatorima sa kojima ima poslovnu suradnju. To znači da cijene terminacije koje BH Telecom nudi alternativnim operatorima iz Bosne i Hercegovine moraju biti umanjene za iznos troškova koje alternativni operatori iz Bosne i Hercegovine imaju prilikom poslovanja sa BH Telecomom dok te iste troškove ino operatori u poslovanju sa BH Telecomom nemaju. Ovaj iznos umanjjenja predstavlja takozvanu marginu. Alternativni operatori

smatraju da margina, pored nadoknade troškova, treba omogućiti i određenu zaradu, pri čemu je suština problema određivanje iznosa zarade. Slična situacija je i u aktualnom slučaju. BH Telecom tvrdi da alternativni operatori sa ponuđenom opcijom imaju mogućnost pokrivanja troškova i zarade na mjesečnoj razini, dok alternativni operatori tvrde da sa onim marginama koje im daje BH Telecom ne mogu pozitivno poslovati, odnosno ne mogu pokriti ni troškove koje imaju. Tako imamo situaciju da je neophodno odrediti koji troškovi su u pitanju, te koliki je iznos tih troškova. Kao neupitne troškove koje alternativni operatori imaju, a nemaju ih ino operatori, Agencija smatra trošak iznajmljenih vodova, te trošak bankarskih garancija. Također, alternativni operatori predaju međunarodni saobraćaj u mrežu BH Telecoma na točkama interkonekcije za međunarodni saobraćaj koje se nalaze u Sarajevu. Međutim, ino operatori sa kojima BH Telecom ima uspostavljene izravne interkonekcijske linkove predaju međunarodni saobraćaj na točkama interkonekcije u Frankfurtu ili Beču ili Budimpešti. To znači da BH Telecom o svome trošku transportira međunarodni saobraćaj iz, na primjer, Frankfurta do Sarajeva. Ovo znači da alternativni operator iz Bosne i Hercegovine ne terminira međunarodni saobraćaj u mrežu BH Telecoma pod komparativnim okolnostima i istim uvjetima kao ino operator.

Što se tiče ostalih troškova koje su alternativni operatori iznijeli u svojim posljednjim obraćanjima Agenciji, a odnose se na troškove dozvole za pružanje fiksnih javnih telefonskih usluga i drugih naknada koje operatori plaćaju Agenciji vezanih za međunarodni saobraćaj (naknada za dozvolu za korištenje koda međunarodne signalizacione tačke i naknada za održavanje baze prenesenih brojeva), zatim troškove bankarskog poslovanja (različite vrste provizija, na primjer kod bankarskih transfera), te na kraju naknade koje operatori moraju plaćati u ovisnosti u kojem entitetu imaju sjedište (na primjer, operatori sa sjedištem u Republici Srpskoj moraju plaćati naknadu za unapređenje općekorisnih funkcija šuma u iznosu od 0,07% prihoda i protiv požarnu naknadu u iznosu od 0,04% prihoda) Agencija smatra da bez razrađenog troškovnog modela koji bi potvrdio obujam učešća ovih troškova u troškovima terminacije međunarodnog saobraćaja, te vjerodostojne dokumentacije koja bi potvrđivala tačne iznose troškova koji se odnose na terminaciju međunarodnog saobraćaja, nije moguće prihvatiti ove navode alternativnih operatora.

Stav Agencije je da bi primjena gore opisanog modela omogućila svim operatorima predvidivost planiranja prihoda i rashoda što bi kao rezultat donijelo stabilnost njihovog poslovanja na segmentu međunarodnog saobraćaja i spriječilo ponavljanje ovakvih situacija u budućnosti.

4. Mjerodavno tržište

Sukladno članku 3. stavak (1) Zakona i čl. 4. i 5. Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta («Službeni glasnik BiH», br. 18/06 i 34/10), mjerodavno tržište se određuje kao tržište određenih proizvoda i/ili usluga koji su predmet obavljanja djelatnosti gospodarskih subjekata na određenom zemljopisnom području.

Mjerodavno tržište proizvoda obuhvata sve proizvode i/ili usluge koje potrošači i/ili korisnici smatraju međusobno zamjenjivim, pod prihvatljivim uvjetima, imajući u vidu posebno njihove bitne značajke, kvalitetu, uobičajenu namjenu, način uporabe, uvjete prodaje i cijene.

Konkurencijsko vijeće je odredilo da je u predmetnom postupku mjerodavno tržište proizvoda i/ili usluga tržište proizvoda i/ili usluga terminacije međunarodnih poziva u fiksnu mrežu BH Telecom i tranzit međunarodnih poziva preko fiksne mreže BH Telecoma u mobilnu mrežu BH Telecoma.

Mjerodavno zemljopisno tržište obuhvata cjelokupan ili značajan dio teritorije Bosne i Hercegovine na kojem gospodarski subjekti djeluju u prodaji i/ili kupovini mjerodavnog proizvoda pod jednakim ili dovoljno ujednačenim uvjetima i koji to tržište bitno razlikuju od uvjeta konkurencije na susjednim zemljopisnim tržištima.

U konkretnom slučaju mjerodavno zemljopisno tržište je Federacija Bosne i Hercegovine, budući da se sve točke interkonekcije gospodarskog subjekta BH Telecom nalaze na području Federacije Bosne i Hercegovine.

U smislu navedenog, Konkurencijsko vijeće je za mjerodavno tržište predmetnog postupka utvrdilo tržište terminacije međunarodnih poziva u fiksnu mrežu BH Telecom i tranzit međunarodnih poziva preko fiksne mreže BH Telecoma u mobilnu mrežu BH Telecoma na području Federacije Bosne i Hercegovine.

5. Prikupljanje podataka od trećih osoba

Kako bi razjasnilo određene činjenice i dokaze iznesene u postupku, a imajući u vidu i činjenicu kako je Regulatorna agencija za komunikacije BiH, nadležna za ex-ante regulaciju tržišta telekomunikacija u Bosni i Hercegovini, i kako je već uključena u rješavanje predmetnog slučaja, Konkurencijsko vijeće uputilo joj je Zahtjev za informacijama broj: UP-04-26-2-040-24/17 dana 16.3.2018. godine.

RAK je dostavila tražene podatke dana 21.5.2018. godine, podneskom zaprimljenim pod brojem: UP-04-26-2-040-35/17.

6. Usmena rasprava

U daljem toku postupka, budući da se radi o postupku stranaka sa suprotnim interesima, Konkurencijsko vijeće je zakazalo usmenu raspravu, sukladno članku 39. Zakona, za dan 7.3.2018. godine (pozivi dostavljeni Podnositelju zahtjeva aktom broj: UP-04-26-2-040-14/17 dana 19.2.2018. godine i BH Telecomu aktom broj: UP-04-26-2-040-15/17 dana 19.02.2018. godine).

Na usmenoj raspravi održanoj dana 7.3.2018. godine u prostorijama Konkurencijskog vijeća u ime stranaka u postupku su pristupili njihovi zakonski zastupnici i punomoćnici kojom prilikom su imali mogućnost da jedni drugima postavljaju pitanja i razjasne međusobno sporne stvari (Zapisnik sa usmene rasprave, akt broj: UP-04-26-2-040-18/17).

Podnositelj zahtjeva i Protivna strana u postupku su ostali pri dosadašnjim iskazima, kao i dali dodatna pojašnjenja, te raspravili o predmetu postupka, a na temelju dokaza koji su dostavljeni u postupku.

Podnositelj zahtjeva je na samom početku rasprave istakao kako nije izvršio uvid u odgovor BH Telecoma na Zahtjev i Zaključak o pokretanju postupka jer mu isti nije bio dostavljen, te kako će se nakon što izvrši uvid u spomenuti odgovor naknadno izjasniti vezano za navode iz odgovora.

BH Telecom je voditelju postupka predao odgovor na Zahtjev i Zaključak o pokretanju postupka te istakao da u cjelosti osporava utemeljenost podnesenog zahtjeva, činjenične navode i istaknute prijedloge u Zahtjevu. U odgovoru uručenom Konkurencijskom vijeću BH Telecom ukazuje na akt Regulatorne agencije za komunikacije broj 02-29-558-1/18 od 20.2.2018. godine, u kojem regulator ističe kako se pred istim trenutno vode pregovori u cilju rješavanja pravne situacije po kojoj je podnesen Zahtjev Akt online. Uloga regulatora u tom postupku je takva da se može opisati kao savjetodavna u pružanju smjernica u cilju rješavanja sukobljenih komercijalnih interesa, a navodi koje regulator iznosi u pomenutom aktu između ostalog potvrđuju argumentaciju BH Telecoma koja se iznosi u odgovoru, a to je da svi operatori, uključujući i alternativne, trebaju proporcionalno snositi posljedice pada prihoda,

čime se BH Telecom i vodio dostavljenim komercijalnim uvjetima prema svim alternativnim operatorima uključujući i Akt online.

Vezano za smjernice na koje se u izjašnjenju pozivao BH Telecom, Podnositelj zahtjeva je skrenuo pažnju na činjenicu da od 5 datih smjernica od strane RAK-a BH Telecom je ispoštovao jednu. Naime, istina je da je nudio cijene ravne onim iz zadnjeg kvartala 2017. godine, ali uz smanjen broj minuta međunarodnog saobraćaja, i to bitno smanjen broj, što ponovno alternativnog operatera dovodi u istu poziciju u kojoj je sad. Nadalje, u smjernicama RAK jasno navodi da BH Telecom treba alternativnim operatorima ponuditi veći broj različitih opcija po marginama i količinama saobraćaja pri čemu vrijedi načelo veća količina saobraćaja – manja margina. Na bazi načela nediskriminacije BH Telecom je trebao da uzme u obzir da smanjenje količine saobraćaja po kvartalima za alternativne operatore mora biti proporcionalno stvarnom smanjenju ukupnih količina međunarodnog saobraćaja. Dakle, od svih smjernica koje RAK propisuje, uključujući i smjernicu da BH Telecom mora uzeti u obzir troškove koje svaki alternativni operator ima za ovu vrstu usluge prilikom formiranja cijena, BH Telecom je uvažio jednu, tj. ponudio cijene koje su vrijedile za 4. kvartal 2017. pri čemu možemo dokazati da je i sa takvom cijenom alternativni operater doveden u situaciju da posluje sa pozitivnom nulom uz neznatnu dobit, a ovo sve zbog smanjene količine saobraćaja.

Predstavnici BH Telecoma su negirali navode o nesrazmjernom smanjenju količina saobraćaja, kako onih ponuđenih Akt.online-u tako i ukupnim količina međunarodnog saobraćaja, naglasivši da su konkretne podatke dostavili kako Konkurencijskom vijeću, tako i RAK-u iz čega se jasno može utvrditi neutemeljenost navoda. Također, konstatacija da je djelovanje BH Telecoma dovelo do gašenja, odnosno prestanka poslovanja operatera T3 i Air Aba nije točna, obzirom da operater T3 i dalje posjeduje licencu ima validan važeći ugovor s BH Telecomom i posluje na tržištu telekomunikacija u BiH. Također, suprotna strana je dala osvrt i na konstatacije o tome, da ponuđeni komercijalni uvjeti dovode Akt online u negativno poslovanje, što se ne može smatrati točnim, odnosno proračuni koje kompanija Akt.online dostavila Konkurencijskom vijeću predstavljaju isključivo prihode koje navedena kompanija ima prema svojoj majci firmi Akton Slovenija, a ne prema drugim ino operatorima koji su stvarni kupci navedenog servisa. Samim tim navedene proračune smatra nerelevantnim za navedeni postupak.

Podnositelj zahtjeva je ponovio kako su njegovi navodi o količini saobraćaja istiniti te podvukao kako je u posljednjoj ponudi koju je uputio zaposlenik BH Telecoma (..)** od 26.2.2018. navedena količina minuta za fiksnu mrežu (..)**. Ranija količina u 4. kvartalu 2017. godine koja je ponuđena od strane BH Telecoma iznosila je (..)** minuta na mjesečnom nivou, a u trećem kvartalu 2017. godine ponuda je čak iznosila (..)** minuta, što je očito pad od nekih (..)**% ukupno. Iz ovog je vidljivo da BH Telecom konstantno i namjerno umanjuje saobraćaj ovom operateru tako što mu nudi uvjete koje se za ovu vrstu transakcije uopće ne moraju nuditi na ovaj način jer je očito jako široko polje za pregovore kada se u 3. kvartalu u 2017. godine ugovara (..)** za fiksnu telefoniju mjesečno, a za 1. kvartal 2018. godine samo (..)** uz istu cijenu. S ovim u vezi, dostavljena je e-mail korespondencija o vođenju pregovora u periodu prva tri mjeseca ove godine i ranije na uvid Konkurencijskom vijeću.

Protivna strana se na naprijed navedeno izjasnila navodeći da je sa svim količinama koje su ponuđene pod komercijalnim uvjetima Akt.online-u Konkurencijsko vijeće upoznato 23.01.2018. od strane BH Telecoma, kao i sa cijenama koje su nuđene u navedenom periodu. Na temelju istih jasno se može utvrditi da Akt.online-u od strane BH Telecoma u proteklih 4 godine nije proporcionalno umanjivana količina saobraćaja koju može terminirati sa popustima u odnosu na ukupan pad dolaznog međunarodnog saobraćaja.

BH Telecom podsjeća na načelo podržano od strane regulatora, a koje podrazumijeva da svi operatori proporcionalno snose teret pada količina međunarodnog saobraćaja koji je BH Telecom Konkurencijskom vijeću i procentualno predstavio u dopisu od 23.1.2018. Uzme li se u obzir tablica

koja govori o pregledu dolaznog međunarodnog saobraćaja u BH Telecom mreže za period 2009.-2017. godine i tablica koja govori o količini saobraćaja za fiksnu i mobilnu mrežu prema Aktonu odnosno Akt.online, jasno je kako je Akt.online uživao takve količine saobraćaja koje nisu bile proporcionalne padu saobraćaja koji je trpio BH Telecom. Jasni su ekonomski pokazatelji iz parametara u ove dvije tablice koji ukazuju na činjenicu da bi u slučaju proporcionalnosti koju zahtijeva regulator, dozvoljeni saobraćaj prema Akt.online bio manji. Kada je riječ o smjernicama regulatora naglašavamo da jedna od smjernica ukazuje kako se kreiranje modela za 1. kvartal treba bazirati na primjeni samo cijena koje su vrijedile u 4. kvartalu 2017. što je od strane BH Telecoma i ispoštovano, odnosno zbog čega su navodi protivne strane o količini dolaznog saobraćaja irelevantni.

Na upit voditelja postupka u vezi načina formiranja cijena, kalkulacija i čimbenika koji ulaze u obračun cijena, predstavnik BH Telecoma se izjasnio da je ulazni parametar za izračun zvanična cijena koju BHT Telecom ima prema ino partnerima od (..) **Eura/minut za fiksnu i (..) ** Eura/minut za mobilnu mrežu. Navedena cijena se umanjuje u konkretnom slučaju kompanije Akt.online, to je (..) **% za pozive u fiksnu mrežu i (..) **% u mobilnu mrežu. Razlika između ino cijene po kojoj BH Telecom dobija pozive i cijene koja se pod komercijalnim uvjetima nudi i ugovara sa Akt.online daje mogućnost pozitivnog poslovanja Podnositelja zahtjeva, a dokaz tome je da za 12 godina poslovanja kompanije Akt.online ovo predstavlja ključni izvor prihoda navedene kompanije, što je u totalnoj suprotnosti sa procesom liberalizacije tržišta telekomunikacija u BiH. Obzirom da gospodarski subjekt nije ispunio obveze iz članka 5. Pravila 68/2013 o obavljanju djelatnosti davaoca fiksnih i javnih telefonskih usluga u BiH.

Podnositelj zahtjeva je naveo da nije istina da kompanija Akt.online isključivo živi od sredstava prikupljenih ovom uslugom. Ona predstavlja veliki generator prihoda i to je tačno, ali obzirom na male razlike ulazne i izlazne cijene ono od čega se živi je znatno manje u poređenju sa ukupnim prometom. Kompanija Akt.online pored licence za obavljanje fiksnih telefonskih usluga ima i sve ostale licence izdate od RAK-a izuzev mobilne telefonije, i vrši ostale usluge sektora telekomunikacija, pristup internetu, data usluge i sl. Od voice usluga imamo uslugu realiziranu sa BH Telecomom, tako da nije istina da živimo samo od navedenog.

Protivna strana je u daljem toku rasprave upoznala Konkurencijsko vijeće da je razlog isključenja linkova za međunarodni saobraćaj istek pripadajućeg aneksa ugovora o interkonekciji s datumom 31.12.2017. godine i neprihvatanje ponuđenih komercijalnih uvjeta za prvi kvartal 2018. godine. Napominjući da BH Telecom u slučaju da je ostavio aktivne linkove, ne bi imao pravni temelj za naplatu odnosno izdavanje fakture za izvršene usluge. Također, naglasivši da je u poslovanju sa alternativnim operatorima u BiH neophodan instrument osiguranja plaćanja, obzirom da su u više navrata bili prinuđeni isti upotrijebiti prema određenim interkonektovanim operatorima. Također, Protivna strana je upoznala Vjeće da trenutno ima određene probleme sa naplatom dugovanja firme Akton Slovenija utemeljitelja i vlasnika Podnositelja zahtjeva, koja sa BH Telecomom ima ugovorenu uslugu, obzirom da im je u duhu dobre poslovne suradnje omogućeno poslovanje bez dostave bankarske garancije, što jasno ukazuje da u ovom biznisu BH Telecom preuzima značajan rizik za naplatu svojih potraživanja.

U daljem toku rasprave strane su iznosile svoju argumentaciju što je i konstatirano Zapisnikom sa usmene rasprave, a između ostalog bitno je naglasiti da je Podnositelj zahtjeva u jednom momentu tijekom rasprave odustao od pojedinih točaka iz članka 10. Zakona po kojima je prvobitno podnio Zahtjev protiv BH Telecoma, te ostao samo kod točke a) iz stavka 2) članka 10. Zakona, da bi kasnije povukao svoju raniju izjavu te ostao kod svih točaka koje je naveo u prvobitnom zahtjevu.

7. Utvrđeno činjenično stanje i ocjena dokaza

U predmetnom postupku, pristupilo se prikupljanju relevantne dokumentacije i podataka, te je uvidom u iste utvrđeno slijedeće:

- Da je RAK dana 9.10.2007. godine donijela Listu operatora sa značajnom tržišnom snagom broj: 03-29-2374-1/07, u kojoj se navodi da su BH Telecom, Telekom Srpske a.d. Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 61-A, 78 000 Banja Luka i Hrvatske telekomunikacije d.o.o. Mostar, Kneza Branimira bb, 88 000 Mostar operatori telekomunikacija u Bosni i Hercegovini koji imaju značajnu tržišnu snagu na tržištu usluge fiksne i mobilne telefonije.
- Da je BH Telecom dužan sukladno Zakonu o komunikacijama Bosne i Hercegovine i ostalim mjerodavnim propisima Regulatorne Agencije za komunikacije usvojiti Referentnu interkonekcijsku ponudu za povezivanje na fiksnu mrežu gospodarskog subjekta BH Telecoma (RIP) čiji je predmet utvrđivanje uvjeta pod kojima BH Telecom nudi mogućnost za uspostavljanje i realizaciju interkonekcije mreža drugih operatora na javnu fiksnu telefonsku mrežu BH Telecoma u pravnom, tehnološko-tehničkom i ekonomskom smislu, procedure pregovaranja u cilju zaključivanja Ugovora o interkonekciji kao i prava i obveze budućih ugovornih strana u vezi sa pružanjem/korištenjem Usluga interkonekcije.
- Da je važeći RIP javno objavljen na službenoj stranici RAK-a i odobren od strane RAK-a. U RIP-u je izvršena podjela na usluge interkonekcije-osnovne (DIO PETI RIP, strana 13.) čija je cijena regulirana od strane RAK-a, i usluge interkonekcije-komercijalne (DIO ŠESTI RIP, strana 24.) koje se saglasno članku 53. RIP-a pružaju na komercijalnoj osnovi i predmet su Aneksa Ugovora između BH Telecoma i Operatora.
- Da su cijene za navedene usluge iz šestog dijela RIP-a koje podrazumjevaju cijenu tranzitiranja međunarodnih poziva zajedno sa cijenom terminiranja poziva u mreže ino operatora, kao i cijena terminiranja međunarodnih poziva u mreže BH Telecoma i operatora u BiH predmet komercijalnog dogovora.
- Da su BH Telecom i gospodarski subjekt Akt.online dana 01.2.2008. godine zaključili Sporazum o interkonekciji broj BH Telecoma 01-71-212/2008 i broj Akt.online 46/08, na temelju kojega su periodično zaključivali Ugovor o interkonekciji, a posljednji je zaključen dana 4.10.2011. godine, potpisan od strane Akt.online, odnosno 16.09.2011. godine od strane BH Telecoma.
- Sukladno navedenom Ugovoru o interkonekciji broj BH Telecom i Akt.online su periodično zaključivali Dodatak ugovora o interkonekciji čiji je predmet bio reguliranje međusobnih prava i obveza između ugovornih strana povodom pružanja usluga međunarodnog saobraćaja sukladno RIP-u za povezivanje na fiksnu mrežu BH Telecoma.
- Da je posljednji važeći dodatak Ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma za usluge međunarodnog saobraćaja broj: 01-2.5-1410/17 od dana 5.10.2017. godine, po kojem su u 4. kvartalu 2017.godine za Akt.online cijene za fiksne pozive bile (..)**KM/min ((..)**€/min) odnosno (..)**KM/min ((..)**€/min) za mobilne pozive, sa količinama fiksnog saobraćaja od (..)** , odnosno mobilnog saobraćaja (..)** . Navedeni dodatak Ugovora je važio do 31.12.2017. godine.
- Da je člankom 6. dodatka Ugovora propisano da će BH Telecom 15 dana prije isteka istog, odnosno 15.12.2017. godine ponuditi operatoru Akt.online zaključivanje novog dodatka Ugovora, pod istim ili izmijenjenim uvjetima.
- Da je sukladno članku 6. dodatka Ugovora BH Telecom dana 15.12.2017. godine ponudio operatoru Akt.online nastavak suradnje i u prvom kvartalu 2018. godine po cijeni terminacije međunarodnog saobraćaja u fiksnu mrežu BH Telecoma od (..)** KM/min, a terminacije u mobilnu mrežu BH Telecoma po cijeni (..)** KM/min, sa količinama fiksnog saobraćaja od (..)** mobilnog saobraćaja kvartalno.

- Da Akt.online nije prihvatio nove uvjete iz ponuđenog dodatka Ugovora, te da je istekom dodatka Ugovora broj: 01-2.5-1410/17, odnosno neprihvatanjem nove ponude BH Telecoma za terminaciju međunarodnog saobraćaja, BH Telecom dana 31.12.2017. godine izvršio deaktivaciju usluge, odnosno isključio linkove za realizaciju usluge međunarodne terminacije poziva u mreže BH Telecoma.

Na temelju dostavljenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja, kao argumentacije iznesene tokom postupka, savjesnom i detaljnom ocjenom svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, Konkurencijsko vijeće je razmatralo navedeni predmet i donijelo odluku da se Podnositelj u svom zahtjevu odbije, jer radnje koje se stavljaju na teret gospodarskom subjektu BH Telecom ne predstavljaju zlouporabu vladajućeg položaja iz članka 10. stavak 2) točka a), b), c) i d) Zakona.

Kao prvo, u ovom postupku Konkurencijsko vijeće je izvršilo uvid u:

- Zakon o komunikacijama;
- Odluku Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o usvajanju Politike sektora elektroničkih komunikacija Bosne i Hercegovine za razdoblje 2017.-2021. godine i akcijskog plana za realizaciju politike;
- Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji – veleprodajna razina; Analizi tržišta poziva koji završavaju u individualnim mobilnim mrežama – veleprodajna razina;
- RIP dokument BH Telecoma;
- Pravilo RAK-a 54/2011, 35/2008 i 51/2010;

Također, Konkurencijsko vijeće je izvršilo i uvid u Direktive koje se odnose na elektroničke komunikacije iz 2002. godine, a u cilju upoznavanja sa regulatornim okvirom, i ciljevima koji su zadani istima i to:

- Direktiva 2002/19/EZ o pristupu (Directive 2002/19/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on access to, and interconnection of, electronic communications networks and associated facilities (Access Directive), OJ L 108, 24.4.2002);
- Direktiva 2002/22/EZ o univerzalnoj usluzi (Directive 2002/22/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services (Universal Service Directive), OJ L 108, 24.4.2002);
- Direktiva 2002/77/EZ o konkurenciji (Commission Directive 2002/77/EC of 16 September 2002 on competition in the markets for electronic communications networks and services, OJ L 249, 17.9.2002);

Zakon o komunikacijama je po prvi put u Bosni i Hercegovini postavio pravni okvir za regulaciju tržišta elektroničkih komunikacija, istim Zakonom utemeljeno je neovisno tijelo Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine, a u članku 3. Zakona o komunikacijama kao mjerodavna tijela za provedbu odredbi u oblasti elektroničkih komunikacija određena su Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine daje okvir u obliku usvajanja Politike ovog sektora, a RAK regulira mreže, usluge, utvrđuje cijene, izdaje dozvole, međupovezivanje i određuje uvjete za osiguranje zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih sredstava i ostalo.

RAK je obavijestio Konkurencijsko vijeće da je upoznat sa predmetnim slučajem, te da je krajem 2017. godine zaprimio dopise gospodarskih subjekata Akt.online, Blicnet d.o.o. Banja Luka, Europronet

Bosnia d.o.o. Sarajevo kojim obavještavaju RAK o isključenju linkova za uslugu međunarodne terminacije od strane BH Telecoma.

BH Telecom je kao rezultat sastanaka sa RAK-om poslao nove ponude navedenim gospodarskim subjektima, koje isti nisu prihvatili, iako su se izjasnili da su ponuđeni uvjeti bolji od prethodnih, ali da im novi uvjeti ne omogućavaju konkurentnost na tržištu međunarodnog saobraćaja u odnosu na ino operatore.

Također, utvrđeno je da je gospodarski subjekt Logosoft prihvatio inicijalnu ponudu BH Telecoma za I kvartal 2018. godine, te da su strane zaključile novi dodatak Ugovora za prva tri mjeseca 2018. godine sa cijenom za fiksnu mrežu od (..) **KM/min. i količinu do (..) **, te cijenom za mobilnu mrežu od (..) **KM/min i količinom do (..) **.

Tokom postupka također je utvrđeno da je u duhu smjernica RAK-a BH Telecom dana 23.3.2018. godine postigao dogovor o novim uvjetima za terminaciju međunarodnog saobraćaja u fiksnu i mobilnu mrežu BH Telecoma sa gospodarskim subjektom Blicnet, te da je istog dana od 15:00 sati usluga ponovo aktivirana. Ugovorena cijena za fiksni saobraćaj je (..) **KM/min, odnosno (..) **KM/min za mobilni saobraćaj, sa količinama od (..) ** za fiksni i (..) ** za mobilni saobraćaj. Također, u duhu smjernica RAK-a operatoru Blicnet se dozvoljava dodatna količina međunarodnog saobraćaja koju terminira u fiksnu mrežu BH Telecoma od (..) ** međunarodnog saobraćaja koju terminira u mobilnu mrežu BH Telecoma.

U vezi navoda Podnosioca zahtjeva da iz margine koja bi trebala biti između cijene sa popustom i cijene bez popusta, mora da pokriva stalne izravne mjesečne troškove u iznosu od približno (..) ** KM da bi tek nakon toga mogao ostvariti neku dobit, te da smanjivanjem količine saobraćaja i povećavanjem cijena bez realnog povećanja popusta, prostor za marginu je godinama sve manji i manji, dok sa zadnjim uvjetima za prvi kvartal 2018. godine kojima se dodatno smanjile količine saobraćaja i digle cijene BH Telecom je napravio takvo stanje da prostora za ikakvu marginu više nema, nego je bilans negativan, te proračuna koje je Podnositelj dostavio Konkurencijskom vijeću po kojima bi poslovanje Podnosioca zahtjeva po cijenama i količinama iz nove ponude BH Telecoma u I kvartalu 2018. godine bilo negativno. Konkurencijsko vijeće posebno ističe činjenicu, da Podnositelj zahtjeva, što se tiče međunarodnog poslovanja ima poslovnu suradnju samo sa svojom matičnom kompanijom Akton iz Slovenije, koja je 100% vlasnik gospodarskog subjekta Akt.online, tako da se cijena po kojoj Akt.online fakturira usluge svojoj matičnoj kompaniji ne može smatrati fer tržišnom cijenom koja je formirana na temelju zakona ponude i potražnje na međunarodnom tržištu, pošto se radi o međusobno povezanim gospodarskim subjektima.

Tijekom postupka Konkurencijsko vijeće je utvrdilo, a što je i Regulatorna agencija za komunikacije istakla u svom dopisu od 21.05.2018. godine da u Bosni i Hercegovini postoje dva poslovna modela po kojima se trenutno ugovara terminacija međunarodnog saobraćaja. U jednom modelu cijene terminacije u fiksne i mobilne mreže su fiksirane, a mijenjaju se količine saobraćaja i popusti na temelju cijenu, takozvane margine. Načelo je da je margina manja ukoliko je količina saobraćaja koja se terminira u mrežu veća i obrnuto. U drugom modelu i cijene terminacije i količine saobraćaja se određuju na kvartalnoj razini, što se potvrđuje novim aneksom interkonekcijskog ugovora. Novi aneks može sadržavati cijene terminacije i količine saobraćaja iz prethodnog kvartala, ali i ne mora. Također je

utvrđeno, a što je i predstavnik BH Telecoma izložio na usmenoj raspravi da je ulazni parametar za izračun cijena zvanična cijena koju BH Telecom ima prema ino partnerima od (..) ** Eura/minut za fiksnu i (..) ** Eura/minut za mobilnu mrežu, a u što se Konkurencijsko vijeće uvjerilo uvidom u dostavljene Ugovore i ispostavljene fakture ino partnerima BH Telecoma, te se u konkretnom slučaju gospodarskom subjektu Akt.online navedena cijena umanjuje (..) ** % za pozive u fiksnu mrežu i (..) ** % za pozive u mobilnu mrežu, čime se potvrđuje da su netačni navodi Podnositelja zahtjeva da su margine (..) ** %.

U pogledu navoda Podnositelja zahtjeva da BH Telecom u ugovorima (aneksima) sa ino partnerima i ispostavljenim fakturama formalno stavlja cijenu (..) ** EUR/min za fiksni saobraćaj, odnosno (..) ** EUR/min za mobilni saobraćaj, ali da je međusobno dogovorena efektivna cijena niža, Konkurencijsko vijeće je uvidom u sve Ugovore koje BH Telecom ima zaključene sa ino partnerima, kao i u fakture za 2017. i 2018. godinu ispostavljene prema istim, nedvojbeno utvrdilo da su cijene koje su dogovorene sa ino partnerom i naznačene u važećim ugovorima jednake cijenama na ispostavljenim fakturama za izvršene usluge terminacije poziva. Kao primjer Konkurencijsko vijeće navodi Ugovor između Telekoma Austrije „A1 TELEKOM AUSTRIJA AG“ i BH Telecoma za period od 01.1.2017. godine do 30.6.2017. godine kao i primjer fakture broj: 90106416 za šesti mjesec 2017. godine iz kojih je jasno vidljivo da je cijena od (..) ** EUR/min za fiksnu i (..) ** EUR/min za mobilnu mrežu (svi ugovori sa ino partnerima sa fakturama za 2017. i 2018. godinu priloženi u spisu).

Također, RAK u cilju daljeg razvoja konkurencije na tržištu telekomunikacija, sukladno Odluci o usvajanju Politike sektora elektronskih komunikacija Bosne i Hercegovine za period 2017.-2021. godine (trenutno važeća), vodeći se smjernicama nadležnih institucija Europske unije u pogledu analize tržišta u oblasti elektroničkih komunikacija, sukladno Zakonu o komunikacijama BiH i Pravilom 54/2011 o analizi tržišta elektroničkih komunikacija redovito vrši analize mjerodavnih tržišta podložnih prethodnoj (*ex ante*) regulaciji i na temelju toga donosi odgovarajuće odluke i mjere. Osnovni cilj postupka analize tržišta jeste utvrditi postoji li na određenom tržištu efektivna konkurencija ili na tom tržištu postoji jedan ili više operatora koji imaju značajnu ili zajedničku značajnu tržišnu snagu. Na temelju rezultata provedene anlike, operatorima sa značajnom tržišnom snagom se utvrđuju regulatorne obveze, pri čemu se mogu uvesti nove obveze, te zadržati, izmijeniti ili ukinuti postojeće. Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da u aktualnoj „Analizi tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji – veleprodajna razina- „ i „Analizi tržišta poziva koji završavaju u individualnim mobilnim mrežama – veleprodajna razina“ RAK posebno napominje da se obveza troškovne orijentacije cijena terminacije, onako kako je predložena u predmetnim *Analizama tržišta*, odnosi na pozive koji započinju u mobilnim i fiksnim mrežama u Bosni i Hercegovini. Troškovna regulacija međunarodnog saobraćaja u ovoj fazi ne bi bila odgovarajuća i proporcionalna obveza jer ne bi pomogla postizanju efikasne konkurencije na ovom tržištu. Osim toga, važno je dodati da Bosna i Hercegovina još uvijek nije dio EU zajedničkog tržišta i zbog toga nije obvezna da tretira međunarodne operatore jednako kao domaće. Zato RAK smatra da regulaciju cijene terminacije međunarodnog saobraćaja u individualne fiksne mreže u Bosni i Hercegovini ne treba uvoditi u ovoj fazi, dok će RAK pratiti razvoj tržišta i reagirati sukladno zakonskim ovlastima, ako se u međuvremenu pojavi potreba za reguliranjem i ove vrste poziva.

Također, RAK u svojim *Analizama mjerodavnih tržišta terminacije poziva u fiksne i mobilne mreže* nije posmatrala segment međunarodnog saobraćaja kao dio mjerodavnog tržišta. Shodno tome ove usluge se

pružaju sukladno komercijalnim dogovorom operatora koji podrazumjevaju da RAK ne određuje cijenu terminacije, što uključuje i količinu saobraćaja i odgovarajuće margine, već da operatori dogovaraju obostrano prihvatljive komercijalne uvjete, te da je trenutni model, koji su prihvatili svi alternativni operatori, jedini prihvatljivi model postupanja za sve operatore u Bosni i Hercegovini.

Konkurencijsko vijeće u vezi navoda Podnositelja zahtjeva o nesrazmjernom smanjenju količina ponuđenog saobraćaja od strane BH Telecoma ističe stav RAK-a, da konstantni pad količina saobraćaja dovodi do kontinuiranog smanjenja prihoda svih operatora koji učestvuju u terminaciji međunarodnog saobraćaja, što predstavlja pogodne okolnosti za periodična sporenja između operatora. Stoga je nužno napraviti takve poslovne modele koji će donijeti stabilnost u dužem vremenskom periodu, čime bi se značajno olakšali komercijalni pregovori. RAK prihvata stav BH Telecoma da se količina međunarodnog saobraćaja koja završava u mreži BH Telecoma smanjuje što je posljedica sve većeg stepena primjene OTT aplikacija na svjetskom tržištu. Usljed ovakve situacije prihodi BH Telecoma, ali i svih alternativnih operatora koji šalju međunarodni saobraćaj ka mreži BH Telecoma se smanjuju iz godine u godinu. Shodno faktičkom stanju, a primjenjujući načelo proporcionalnosti kao jedan od temeljnih principa koji se primjenjuje u regulaciji RAK smatra da se efekat smanjenja prihoda treba proporcionalno odraziti na sve operatore. Ovakav stav znači da alternativni operatori, bez obzira na svoje interese, ne mogu zadržati iste iznose prihoda koje su imali ranije, te da se i oni moraju prilagoditi aktuelnoj situaciji. Ovakav stav RAK je dosljedno primjenjivala i u prethodnom periodu.

Konkurencijsko vijeće analizom prikupljenih podataka u toku postupka utvrdilo da se ukupna količina međunarodnog saobraćaja koja završava u mreži BH Telecoma smanjivala tokom posljednjih pet godina kako je prikazano u sljedećoj tablici:

Tablica 5.

Godina	Ukupni međunarodni dolaz u fiksnu mrežu BHT	Procenat smanjenja u odnosu na prethodnu godinu	Ukupni međunarodni dolaz u mobilnu mrežu BHT	Procenat smanjenja u odnosu na prethodnu godinu
2013.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2014.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2015.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2016.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**
2017.	(..)**	(..)**	(..)**	(..)**

Izvor: Analiza Konkurencijskog vijeća na temelju prikupljenih podataka

Također je utvrđeno da je BH Telecom svim alternativnim operatorima u Bosni i Hercegovini smanjivao količine međunarodnog saobraćaja u skladu sa smanjenjem ukupnog dolaznog saobraćaja u mreže BH Telecoma podjednako, a kako je vidljivo iz podataka i dokumentacije koju je Konkurencijsko vijeće prikupilo u toku postupka, procenat smanjenja količina saobraćaja koji je tijekom posljednjih pet godina terminirao Podnositelj zahtjeva je bio manji od procenta pada ukupnih količina dolaznog saobraćaja u mreže BH Telecoma.

Nesporno je u toku postupka utvrđeno, a što je i RAK utvrdila donošenjem Liste operatora sa značajnom tržišnom snagom broj: 03-29-2374-1/07, u kojoj se navodi da su BH Telecom, Telekom Srpske a.d. Banja Luka, Kralja Petra I Karađorđevića 61-A, 78 000 Banja Luka i Hrvatske telekomunikacije d.o.o. Mostar, Kneza Branimira bb, 88 000 Mostar operatori telekomunikacija u Bosni i Hercegovini koji imaju značajnu tržišnu snagu na tržištu usluge fiksne i mobilne telefonije, kao i u svojim „*Analizama tržišta*“ koje je su objavljene na internet stranici RAK-a u kojima se navodi, da je BH Telecom, kao i ostali navedeni operatori koji posluju na mjerodavnom tržištu terminacije poziva proglašen SMP operatorom, odnosno operatorom sa značajnom tržišnom snagom na tržištu završavanja (terminacije) poziva u vlastitu mrežu na fiksnoj lokaciji, dakle da imaju vladajući položaj na mjerodavnom tržištu.

Konkurencijsko vijeće ističe činjenicu da gospodarski subjekt BH Telecom, iako u većinskom vlasništvu države i proglašen dominantnim operatorom na mjerodavnom tržištu, dalje posluje sukladno Zakonu o gospodarskim društvima Federacije Bosne i Hercegovine, te je i njegov legitimni cilj sticanje dobiti, kao i svakog drugog gospodarskog subjekta. Pitanje obveze pružanja usluge terminacije poziva sukladno sa RIP dokumentom BH Telecoma, s jedne strane, te postizanja dogovora oko obostrano prihvatljivih komercijalnih uvjeta u vezi pružanja usluga terminacije međunarodnih poziva s druge strane, što dovodi do mogućnosti nepostizanja dogovora ili mogućih sporova između operatora, za Konkurencijsko vijeće predstavlja autonomno pravo gospodarskog subjekta na donošenje poslovnih odluka u cilju zaštite vlastitog poslovanja.

Konkurencijsko vijeće je u toku ocjene ovog slučaja zaključilo da je djelovanje na ovom tržištu djelomično regulirano regulativom RAK-a, koja je sukladna Zakonu o komunikacijama *lex specialis* koji regulira ovu specifičnu materiju na specifičan način, te tražilo modus, u kojem bi moglo pronaći prostor za ocjenu povreda iz članka 10. Zakona o konkurenciji, i to u pojedinačnim slučajevima, nakon što su se dogodili kao *ex post* djelovanje, a pri tome pazeći da ne ulazi u mjerodavnosti drugih institucija, te poštujući zadani pravni okvir. Naime, činjenica da je RAK nametnula obvezu pružanja usluge interkonekcije gospodarskom subjektu BH Telecom, a da se uvjeti pružanja usluga terminacije međunarodnih poziva određuju na temelju komercijalnih dogovora, kao i da RAK u svojim Analizama mjerodavnih tržišta terminacije poziva u fiksne i mobilne mreže nije posmatrala segment međunarodnog saobraćaja kao dio mjerodavnog tržišta, odnosno usljed izostanka *ex ante* regulative od strane RAK-a na mjerodavnom tržištu međunarodne terminacije, Konkurencijsko vijeće ni na koji način ne može preuzeti obveze ograničavanja jednog subjekta, radi ostvarivanja ciljeva drugog subjekta.

Shodno navedenom, Konkurencijsko vijeće u konkretnom slučaju ne može preuzeti ulogu regulatora niti izravno odlučivati o cijenama i količinama međunarodnog saobraćaja. Što se tiče visine margina koje bi bile prihvatljive za pojedine gospodarske subjekte, odnosno alternativne operatore, Konkurencijsko vijeće smatra da su margine koje je BH Telecom ponudio Podnositelju zahtjeva dovoljne za nesmetano poslovanje na mjerodavnom tržištu, i to pogotovo u predmetnom slučaju gdje su pojedini gospodarski subjekti, odnosno alternativni operatori prihvatili nove ponude BH Telecoma, te zaključili nove dodatke Ugovora (operator Logosoft koji je prihvatio inicijalnu ponudu BH Telecoma za period od 1.1.do 31.3.2018. i operator Blicnet koji je naknadno prihvatio ponudu BH Telecoma te zaključio ugovor za period od dana potpisivanja do 30.9.2018. godine). Ovdje je bitno istaći činjenicu da Podnositelj zahtjeva nije prihvatio novu, naknadnu ponudu BH Telecoma koja je sadržavala cijene za terminaciju međunarodnog saobraćaja koje su bile na snazi u IV kvartalu 2017. godine.

Kao važan aspekt u predmetnom slučaju na koji je Konkurencijsko vijeće posebno obratilo pažnju jeste utjecaj isključenja interkonekcijskih vodova na krajnje potrošače u Bosni i Hercegovini. Naime, istekom

posljednjeg važećeg dodatka ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma za usluge međunarodnog saobraćaja broj: 01-2.5-1410/17 od 5.10.2017. godine, BH Telecom je izvršio deaktivaciju usluge, odnosno isključio interkonekcijske vodove gospodarskom subjektu Akt.online. Konkurencijsko vijeće se u vezi opisane situacije obratilo RAK-u kao mjerodavnoj instituciji u oblasti telekomunikacija u Bosni i Hercegovini koja u svom dopisu od dana 21.5.2018.godine ističe da generalno posmatrano, isključenje interkonekcijskih vodova ne utiče na kvalitet i kvantitet govornog saobraćaja kojeg potrošači u Bosni i Hercegovini primaju. Ovakva ocjena se temelji na saznanjima Agencije da svi alternativni operatori imaju redundantne prenosne sustave, što znači da u slučaju ispada jednog prenosnog puta, bez obzira na razlog ispada (kvar, isključenje ili nešto treće), sav saobraćaj koji je transportovan po tom putu se automatski preusmjerava na rezervne rute. Preusmjeravanje se odvija praktično trenutno (reda dijelova sekunde). U takvom scenariju potrošači u Bosni i Hercegovini ne bi osjetili posljedice isključenja interkonekcijskih linkova sa aspekata kvaliteta i kvantiteta govornog saobraćaja. Postoji mogućnost da bi ukoliko je rezervna prenosna ruta slabijeg kvaliteta, pojedini potrošači osjetili posljedice prenosa saobraćaja po takvoj ruti što bi se ogledalo u narušenom kvalitetu govora. Kako se operator Akt.online ranije izjašnjavao da prenosi saobraćaj samo *premium* kvaliteta, smatramo da su i rezervne rute u konkretnom slučaju obezbijedile kvalitet saobraćaja jednak onome na primarnim rutama. Gore date ocjene su zasnovane na postojećim saznanjima Agencije, bez izvršenih dodatnih analiza konkretne situacije.

Isključenje vodova može uzrokovati gubitak govornog saobraćaja za potrošače u Bosni i Hercegovini u situaciji kada se za povezivanje alternativnog operatora sa mrežom BH Telecoma koriste dvosmjerni vodovi, dakle vodovi po kojima alternativni operator šalje saobraćaj u mrežu BH Telecoma, ali i po kojima BH Telecom šalje saobraćaj u mrežu operatora. Tada postoji mogućnost da je BH Telecom nakon isključenja vodova nekom alternativnom operatoru, saobraćaj za mrežu tog alternativnog operatora preusmjerio na vodove kojima je BH Telecom povezan sa drugim operatorom sa kojim alternativni operator kojem su isključeni vodovi nema interkonekciju. U takvoj situaciji dolazi do gubitka poziva koji traje sve dok se ne uspostavi interkonekcija između alternativnog operatora i operatora na kojeg BH Telecom preusmjeri pozive, ili dok BH Telecom nije preusmjerio govorni saobraćaj na operatora koji već ima interkonekciju sa alternativnim operatorom. Međutim, kako Akt.online nema svojih krajnjih korisnika, odnosno ne vrši terminaciju u svoju vlastitu mrežu, što je i RAK potvrdila u svojoj „Analizi tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji – veleprodajna razina“ (Akt.online nema nijednog vlastitog krajnjeg korisnika i ima samo korisnike CS usluge-usluga odabira operatora), ovakva situacija nije ni moguća u konkretnom slučaju Akt.online-BH Telecom. Isključenje vodova nema utjecaja na maloprodajne cijene, odnosno cijene po kojima potrošači u Bosni i Hercegovini plaćaju usluge fiksne i mobilne telefonije.

Konkurencijsko vijeće prihvata gore navedeni stav RAK-a kao mjerodavne nezavisne institucije za provedbu odredbi u oblasti elektroničkih komunikacija, te u vezi isključenja interkonekcijskih vodova posebno ističe da je usluga pružanja interkonekcije na fiksnu mrežu BH Telecoma, tj. korištenja interkonekcijskih vodova ovisno povezana, odnosno međusobno uvjetovana usluga sa uslugom međunarodne terminacije poziva u mreže BH Telecoma, pa u trenutnoj situaciji kada strane nisu postigle dogovor oko obostrano prihvatljivih komercijalnih uvjeta za nastavak daljnje poslovne suradnje na tržištu međunarodne terminacije, odnosno nisu zaključile novi ugovor o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma za usluge međunarodnog saobraćaja, koji je pravni temelj za daljnju poslovnu suradnju, nebitna je činjenica da li su interkonekcijski vodovi uključeni ili isključeni kada se isti ne koriste za navedenu uslugu, odnosno kada putem istih gospodarski subjekt Akt.online nije mogao

transportirati međunarodni saobraćaj prema interkonekcijskim tačkama u mreži BH Telecoma zbog nepostojanja ugovornog temelja za obavljanje navedenih usluga.

Podnositelj zahtjeva je prvobitno podnio Zahtjev za pokretanje postupka za utvrđivanje zlouporabe vladajućeg položaja BH Telecoma u smislu članka 10. stavak 2) točke a), b) i d) Zakona o konkurenciji, pa se potom na usmenoj raspravi izjasnio da ostaje samo kod točke a), te je na kraju usmene rasprave povukao svoju raniju izjavu i odlučio da ostaje kod prvobitnog Zahtjeva. Dana 3.4.2018. godine Konkurencijsko vijeće je zaprimilo dopunu Zahtjeva broj: UP-04-26-2-040-28/17 od Podnositelja zahtjeva, gospodarskog subjekta Akt.online u kojoj Podnositelj ističe da je u njegovom zahtjevu došlo do gramatičke greške, te da je umjesto točke c) pogrešno naveo točku d), a da je u svojim navodima uvijek ispostavljao činjenice po kojima od strane gospodarskog subjekta BH Telecom nije tretiran na isti način kako su tretirani međunarodni operateri, te je doveden u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj što je jasan primjer zlouporabe vladajućeg položaja iz članka 10. stavak (2) točka c) Zakona o konkurenciji. Na temelju navedenog Konkurencijsko vijeće je na 35. sjednici održanoj dana 8.8.2018.godine donijelo Zaključak o izmjeni Zaključka o pokretanju postupka broj: UP-04-26-2-040-38/17 i dostavilo ga stranama u postupku.

Na temelju dostavljenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja, kao argumentacije iznesene tokom postupka, savjesnom i detaljnom ocjenom svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, Konkurencijsko vijeće nije utvrdilo zlouporabu vladajućeg položaja u smislu članka 10. stavak (2) točke a) izravno ili neizravno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovačkih uvjeta kojima se ograničava konkurencija, točke b) ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača i točke c) primjene različitih uvjeta za istu ili sličnu vrstu poslova sa ostalim stranama, čime ih dovode u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj, jer radnje koje se stavljaju na teret gospodarskom subjektu BH Telecom ne predstavljaju zlouporabu vladajućeg položaja iz članka 10. stavak (2) točka a), b) i c) Zakona.

Slijedom navedenog, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u točki 1. izreke ovog Rješenja.

8. Privremena mjera

Članak 40. Zakona o konkurenciji propisuje da Konkurencijsko vijeće može donijeti rješenje o privremenoj mjeri, na temelju preliminarno utvrđene povrede, kada smatra da pojedine radnje sprječavaju, ograničavaju ili narušavaju tržišnu konkurenciju, u smislu ovog Zakona, prijete nastanku izravnog štetnog utjecaja za pojedine gospodarske subjekte, odnosno pojedine grane gospodarstva ili za interese potrošača.

Analizirajući gore navedene dokaze i činjenice Konkurencijsko vijeće nije moglo preliminarno utvrditi povredu Zakona, koja bi mogla kratkoročno štetno utjecati na pojedine gospodarske subjekte, odnosno dostavljeni podaci iz predmetnog zahtjeva su nedovoljni za utvrđivanje preliminarne povrede, te se na temelju istih nije moglo utvrditi da pojedine radnje sprječavaju, ograničavaju ili narušavaju tržišnu konkurenciju, u smislu ovog Zakona, prijete nastanku izravnog štetnog uticaja za pojedine gospodarske subjekte, odnosno pojedine grane privrede ili za interese potrošača, te ne postoje osnovani razlozi za donošenje rješenja o privremenoj mjeri.

Slijedom navedenog, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u točki 2. izreke ovog Rješenja.

9. Troškovi postupka

Člankom 105. stavak (1) Zakona o upravnom postupku je propisano da u pravilu svaka stranka snosi svoje troškove postupka (koji uključuju i troškove za pravno zastupanje), a člankom 105. stavak (2) istog Zakona je propisano da kada u postupku učestvuju dvije ili više strana sa suprotnim interesima, strana koja je izazvala postupak, a na čiju je štetu postupak okončan, dužna je protivnoj stranci nadoknaditi opravdane troškove koji su nastali u postupku. Ako je u takvom slučaju koja od strana djelimično uspjela sa svojim zahtjevom ona je dužna nadoknaditi protivnoj stranci troškove srazmjerno dijelu svog zahtjeva s kojim nije uspio.

Člankom 108. stavak (1) Zakona o upravnom postupku je propisano da u rješenju kojim se postupak završava, organ koji donosi rješenje određuje ko snosi troškove postupka, njihov iznos i kome se u kojem roku imaju isplatiti.

Na usmenoj raspravi su stranke, u smislu članka 105. stavak (4) Zakona o upravnom postupku, upoznate sa obvezom podnošenja zahtjeva za naknadu troškova prije donošenja konačnog rješenja.

Kako do dana donošenja predmetnog rješenja stranke u postupku nisu dostavile zahtjev za naknadu troškova postupka Konkurencijsko vijeće nije ni odlučivalo o istim.

10. Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovoga Rješenja nije dozvoljena žalba.

Nezadovoljna strana može pokrenuti upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana prijama, odnosno objave ovoga Rješenja.

Predsjednica

Adisa Begić

Dostaviti:

- Podnosiocu zahtjeva, putem punomoćnika
- BH Telecomu
- U spis
- a/a